

ÇALIŞMA EKONOMİSİ

Editör

Ayhan GENÇLER

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığının bantrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-375-945-2	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Çalışma Ekonomisi	47518
Editör	Baskı ve Cilt
Ayhan GENÇLER ORCID iD: 0000-0002-5946-207X	Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	BUS069000
	DOI
	10.37609/akya.4075

Kütüphane Kimlik Kartı
Çalışma Ekonomisi / ed. Ayhan Gençler.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.
414 s. : tablo, şekil. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253759452

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

İnsan, varoluşundan bu yana hayatta kalmak, gereksinimlerini karşılamak ve yaşam koşullarını daha iyi bir düzeye taşımak amacıyla sürekli çaba göstermiştir. Zaman içinde koşullar değişmiş olsa da çalışma, insanın temel ve vazgeçilmez uğraşlarından biri olmayı sürdürmüştür. Üretim ilişkilerinin ve teknolojinin dönüşümü, bazı mal ve hizmetlerin daha az emekle üretilebilmesine olanak sağlamış ancak üretimin gerçekleşebilmesi için çalışma zorunluluğu ortadan kalkmamıştır. Sanayi Devriminin üretim süreçlerini ve üretim ilişkilerini önceki dönemlere kıyasla hızlı ve köklü biçimde dönüştürmesi gibi sonrasında enformatik üretim sürecine geçiş de insanı, çalışma hayatının merkezinde, önceki dönemlerden çok daha farklı iş ve çalışma ilişkilerine uyum sağlamaya yöneltmiştir.

Üretmek, çalışmak ve bölüşmek, insan var oldukça varlığını sürdürecektir ancak bu faaliyetlerin yöntemleri ve aralarındaki ilişkiler süreç içinde sürekli değişim gösterecektir. Bu değişimi anlayabilmek ve ortaya çıkan sorunlara çözüm üretebilmek amacıyla sosyologlar, psikologlar ve iktisat tarihçileri çeşitli çalışmalar yürütmüşlerdir. Bununla birlikte özellikle iktisat alanında çalışan düşünürler, mikro ve makro kuramsal çerçeveler içinde gelişmeleri analiz etmeye ve sorunlara çözümler üretmeye yoğunlaşmışlardır. Emeğin üretim sürecindeki konumunu daha iyi kavrayabilmek amacıyla yapılan ilk çalışmanın 1905 yılında Adam ve Sumner tarafından yayımlanan “Çalışma Sorunları” adlı eser olduğu, “Çalışma Ekonomisi” ifadesinin ise ilk defa 1925 yılında Solomon Blum tarafından yayımlanan çalışmada kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bir alanda yapılan araştırmada ilk çalışmaları tespit etme çabası, araştırmacılar açısından her zaman önem taşımaktadır. Söz konusu çalışmalar bu kapsamda ulaşabildiğim en erken tarihli çalışmalar olarak göze çarpmaktadır. Daha geniş bir yelpazeden bakıldığında ise konu, Adam Smith, Ricardo ve T. Malthus gibi klasik iktisatçılara kadar uzandırılabilir. Yurt dışında gelişen bu literatürün ülkemizdeki gelişimine bakıldığında ise İstanbul Üniversitesi’nde Sabahattin Zaim tarafından yayımlanan “Günümüzün Sosyal Siyaset Meseleleri” adlı eserin daha sonra 1968 yılında “Çalışma Ekonomisi” adıyla yayımlandığı görülmektedir. Bu çalışmanın ardından çok sayıda akademisyen alana katkıda

bulunmuştur. Eser adlarında farklılıklar bulunsa da bu çalışmaların tümü aynı amaca hizmet etmektedir. Cahit Talas, Kuvvet Lordoğlu, Nurcan Özkaplan, Hüseyin Akyıldız, Berrin Ceylan Ataman, İlker Parasız, Melike Bildirici, M. Kemal Biçerli, Cem Kılıç, Özay Mehmet ve M. Çağlar Özdemir'in eserleri ile Hüseyin M. Yüceol ve Fatma Fidan'ın editörlüğünde yayımlanan Çalışma Ekonomisi kitapları bu alandaki önemli yayınlar arasında yer almaktadır.

Elinizdeki bu çalışmada da değişen ekonomik ve toplumsal yapıların çalışma hayatına yansımaları ele alınırken ortaya çıkan yeni durumlar anlatılmakta, sorgulanmakta ve örnekler aracılığıyla analiz edilerek literatüre katkı sunma çabası gösterilmektedir.

Birinci bölümde, çalışma ekonomisinin temel kavramları tanımlanarak ilgi alanları, piyasa ve iktisadi işleyiş gibi konulara dokunuşlar ile alan hakkında tanımlamalar yapılmaktadır.

İkinci bölümde, Dünyada ve Türkiyede işgücü ve istihdamın yapısı ele alınarak bu piyasalardaki temel sorunlara değinilmektedir.

Üçüncü bölümde, emek arzına kavramsal bakıştan belirleyicilerinin neler olduğu, ücretten vergilere kadar etki eden faktörlerin neler olduğu örnekler ile açıklanmaktadır.

Dördüncü bölümde, emek talebi kavramsal olarak ele alınarak emek talebini nelerin etkilediği kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır.

Beşinci bölümde, emek piyasasında denge ve dengesizlik durumu farklı piyasaya türlerine göre ele alınarak değerlendirilmektedir.

Altıncı bölümde, ücrete ilişkin açıklamalar önce kavramsal ve teorik türleri bakımından ele alınarak daha sonra, ücret sistemleri, ücret farklılıklarının ve ücretlerin nasıl belirlendiğine yönelik açıklamalar yapılmaktadır.

Yedinci bölümde, beşeri sermaye yatırımı olarak eğitime nasıl karar verildiği, buna etki eden nedenler ve buna yönelik eleştiriler, eğitim ekonomisi başlığı altına incelenmektedir.

Sekizinci bölümde, emek mobilitesi başlığı altında emeğin mekânsal, coğrafi ve niteliksel olarak konum değişimine neden olan faktörlerin nasıl etki ettiği, teorik ve Türkiye örneklemleri ile açıklanmaktadır.

Dokuzuncu bölümde, emeğin değer yaratamaması durumuna neden olan işsizlik olgusu, önce kavramsal ve teorik olarak ele alınarak ardından Türkiye iş piyasası bağlamında açılama getirilmektedir.

Onuncu bölümde, işsizlik sorunsalının etkilerine yönelik önce temel iktisadi mücadele politikalarından başlanarak, bu sorunun etkilerini azaltmaya veya gidermeye yönelik uygulanan pasif ve aktif politikalara değinilerek incelenmektedir.

Onbirinci bölümde, emeğin örgütlü çalışmasının temel aktörü olan sendikaların özellikleri, amaçları, ekonomik etkileri ve toplu pazarlık modellerine değinilmektedir.

Onikinci bölümde, teknolojik ilerlemenin getirdiği yapay zekânın istihdam üzerinde yarattığı etki ve dönüşüm, güncel gelişmeler doğrultusunda ele alınmaktadır.

Onüçüncü bölümde, çalışma ekonomisinin geleneksel sınırları dışında "dijitalleşme, ekolojik kriz ve demografik değişim" gibi yeni durumların ortaya çıkardığı güvencesiz çalışma ile ortaya çıkan istikrarsızlık durumu ve bu sürecin gelecekte oluşturabileceği yeni trendler geniş bir yelpazede incelenmektedir.

On üç bölümden oluşan bu çalışmanın ortaya çıkmasına katkı sağlayan yazarlarımızın hazırladıkları bölümlerdeki bilimsel ve etik sorumluluk kendilerine aittir. Bu eserin, Çalışma Ekonomisi alanında çalışmak, bilgi birikimini zenginleştirmek ve bu alanda araştırma yapmak isteyenlere önemli katkılar sağlayabileceğini düşünmekteyim.

Katkı sağlaması dileğiyle...

Prof. Dr. Ayhan GENÇLER

Editör

Mart 2026

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Çalışma Ekonomisinin Temel Kavramları.....	1
	<i>Özcan ÖZKAN</i>	
Bölüm 2	Dünyada ve Türkiye’de İşgücü Piyasasına Genel Bir Bakış.....	29
	<i>Mehmet Atilla GÜLER</i>	
Bölüm 3	Emek Arzı	57
	<i>Tuğçe KAYAGİL</i>	
Bölüm 4	Emek Talebi	99
	<i>Sevim AKGÜL</i>	
Bölüm 5	Emek Piyasası Dengesi	141
	<i>Sevim AKGÜL</i>	
Bölüm 6	Ücretler.....	173
	<i>Semih Serkant AKTUĞ</i>	
Bölüm 7	Eğitim Ekonomisi	197
	<i>Ensar BALKAYA</i>	
Bölüm 8	Emek Mobilitesi	217
	<i>Hüseyin Mualla YÜCEOL</i>	
Bölüm 9	İşsizlik ve Emek Piyasası Politikaları.....	251
	<i>Abdullah ÖZDEMİR</i>	
Bölüm 10	İşsizlikle Mücadele Politikaları	281
	<i>Şenol ÖZTÜRK</i>	

Bölüm 11	Sendikalar ve Ekonomik Etkileri.....	329
	<i>Cavit ÇOLAKOĞLU</i>	
Bölüm 12	Teknoloji, Yapay Zekâ ve İstihdam	361
	<i>Elif KARA YAVAŞ</i>	
Bölüm 13	alıŐma Ekonomisi Alanında Güncel Tartışmalar ve Öneriler..	383
	<i>Kübra YAVUZ</i>	

YAZARLAR

Dr. Öğr. Üyesi Sevim AKGÜL

Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat
Teorisi AD

Doç. Dr. Semih Serkant AKTUĞ

Siirt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat AD

Dr. Öğr. Üyesi Ensar BALKAYA

Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi
ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma
Ekonomisi AD

Dr. Öğr. Üyesi Cavit ÇOLAKOĞLU

Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa Meslek
Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon
Bölümü, İnsan Kaynakları Yönetimi Pr.

Doç. Dr. Mehmet Atilla GÜLER

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi,
Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Bölümü, Yönetim ve Çalışma Psikolojisi
AD

Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe KAYAGİL

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat
Teorisi AD

Prof. Dr. Abdullah ÖZDEMİR

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi,
Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
İktisat Bölümü, İktisat Teorisi AD

Dr. Öğr. Üyesi Özcan ÖZKAN

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat
Politikası AD

Doç. Dr. Şenol ÖZTÜRK

Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi
ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma
Ekonomisi AD

Dr. Öğr. Üyesi Elif KARA YAVAŞ

Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi
ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma
Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü,
Çalışma Ekonomisi AD

Dr. Öğr. Üyesi Kübra YAVUZ

Yalova Üniversitesi, Yalova İktisadi
ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma
Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü,
Endüstri İlişkileri AD

Prof. Dr. Hüseyin Mualla YÜCEOL

Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve
Endüstri İlişkileri Bölümü, Yöneylem AD

BÖLÜM 1 ◀

ÇALIŞMA EKONOMİSİNİN TEMEL KAVRAMLARI

Özcan ÖZKAN¹

GİRİŞ

Çalışma ekonomisi, emeğin üretim sürecindeki rolünü, işgücü piyasalarının işleyişini, ücretlerin belirlenmesini ve istihdam politikalarının toplumsal refah üzerindeki etkilerini inceleyen iktisat disiplinlerinden biridir. Klasik iktisatçılardan itibaren emek, üretimin temel faktörlerinden biri olarak ele alınmış; sanayi devrimi sonrasında işçi sınıfının ortaya çıkışı, sendikalaşma hareketleri ve sosyal güvenlik sistemlerinin gelişimiyle birlikte bu alan daha kurumsal bir nitelik kazanmıştır.

Çalışma ekonomisi hem mikro hem makro düzeyde analizler yapar. Mikro düzeyde bireylerin işgücüne katılım kararlarını, ücret tercihlerini ve çalışma sürelerini incelerken; makro düzeyde toplam istihdam, işsizlik oranı, ücret düzeyleri ve verimlilik gibi göstergeler üzerinden ekonomik büyüme ile işgücü piyasası ilişkisini ele alır. Bu yönüyle çalışma ekonomisi, yalnızca bireysel tercihlerle sınırlı olmayıp, toplumsal düzeyde refahın ve ekonomik istikrarın anlaşılmasına katkı sunar.

Disiplinin kapsamı yalnızca ekonomik göstergelerle sınırlı değildir. Sosyoloji, psikoloji, hukuk, siyaset bilimi ve tarih gibi alanlarla yakın bağlar kurarak, işgücü piyasasının kültürel, sosyal ve kurumsal boyutlarını da dikkate

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat Politikası AD, ozcanozkan@kilis.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8170-0556

KAYNAKÇA

- Akerlof, G. A., & Kranton, R. E. (2000). *Economics and Identity*. *Quarterly Journal of Economics*, **115**(3), 715–753.
- Angrist, J., Pischke, J. S. (2009). *Mostly Harmless Econometrics: An Empiricist's Companion*. Princeton University Press.
- Arrow, K. (1973). *The Theory of Discrimination*. In *Discrimination in Labor Markets*. Princeton University Press.
- Atkinson, T. (2015). What can be done about inequality? *Juncture*, Volume 22, Issue 1, pp. 32–41, Wiley Online Library, <https://doi.org/10.1111/j.2050-5876.2015.00834.x>
- Becker, G. S. (1964). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. University of Chicago Press.
- Blanchard, O., Johnson, D. (2013) *Macroeconomics Fifth Canadian edition*. Pearson. ISBN 978-0-13-216436-0
- Becker, G. S. (1971). *The Economics of Discrimination*. University of Chicago Press.
- Boeri, T. and J.C. van Ours. (2021) *The Economics of Imperfect Labor Markets*, third edition, Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Borjas, G. J. (2019). *Labor Economics* (8th ed.). McGraw-Hill Education.
- Business Insider, (2025). https://www.businessinsider.com/late-night-work-logins-email-meetings-after-hours-microsoft-survey-2025-6?utm_source=
- De Stefano, V. (2016). The rise of the “just-in-time workforce”: On-demand work, crowdwork, and labor protection in the “gig economy”. *Comparative Labor Law & Policy Journal*, **37**(3), 471–504.
- Dustmann, C., Fasani, F., Frattini, T., Minale, L., & Schönberg, U. (2016). On the Economics and Politics of Refugee Migration. *Economic Policy*, **31**(87), 497–550.
- Ehrenberg, R. G., & Smith, R. S. (2017). *Modern Labor Economics: Theory and Public Policy* (13th ed.). Routledge.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Polity Press.
- Freeman, R. B. (1988). Labour Market Institutions and Policies: Helping or Hindering Market Forces?. *NBER Working Paper*.
- Freeman, R. B. (2008). Labor Market Institutions Around the World. In *The New Palgrave Dictionary of Economics* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.
- Freeman, R. B., & Medoff, J. L. (1984). *What Do Unions Do?* Basic Books.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). *Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler İstatistikleri*.
- Granovetter, M. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, **78**(6), 1360–1380.
- Hamermesh, D. S. (1993). *Labor Demand*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv17ppcqn>
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2012). Do Better Schools Lead to More Growth? Cognitive Skills, Economic Outcomes and Causation. *Journal of Economic Growth*, **17**(4), 267–321.
- ILO (International Labour Organization). (2022, 2023, 2024). *World Employment and Social Outlook*. Geneva.
- ILO (2024). *Key Indicators of the Labour Market*. International Labour Organization.
- İŞKUR. (2023). *Faaliyet Raporu*. Türkiye İş Kurumu.
- Kaufman, B. E. (2010). *Institutional Economics and the Labor Market*. Edward Elgar.
- Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Macmillan.
- Killingsworth, M. R. (1983). *Labor Supply*. Cambridge University Press.
- Kornai, J. (1992). *The Socialist System: The Political Economy of Communism*. Oxford University Press.

- Lorenzoni, G., Werning, I. (2023). Inflation, Wage Setting, and the Wage-Price Spiral (NBER Working Paper No. 31643). National Bureau of Economic Research. <https://www.nber.org/papers/w31643> makrı
- Luck, S., Zimmermann, T. (2023). Has the Fed Become More Attentive to Labor Market Inequality? National Bureau of Economic Research Working Paper No. 31707. <https://doi.org/10.3386/w31707>
- Mankiw, N. G. (2018). *Principles of Economics* (8th ed.). Cengage Learning.
- Mike Cummings, (2020). https://news.yale.edu/2020/07/17/study-reveals-gender-inequality-telecommuting?utm_source= (Erişim Tarihi: 27.05.2025)
- New York Post, 2025. <https://nypost.com/2025/05/31/business/ceo-warns-ai-could-wipe-out-1-in-2-white-collar-jobs-in-next-five-years/> (Erişim Tarihi: 16.06.2025)
- Manning, A. (2003). *Monopsony in Motion: Imperfect Competition in Labor Markets*. Princeton University Press.
- Matarán, C. (2025). The Inflationary Episode of 1603 in Light of the Austrian Economic Theory. *International Journal of Financial Studies*, 13(2), 89. <https://www.mdpi.com/2227-7072/13/2/89>
- McKinsey Global Institute. (2023). *The Future of Work After COVID-19*.
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2022). *Employment Outlook*. OECD Publishing.
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2023). *Employment Outlook*. OECD Publishing.
- Reuters, (2025). <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-raises-monthly-minimum-wage-by-30-2025-2024-12-24/> (Erişim Tarihi: 05.04.2025)
- Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2010). *Economics* (19th ed.). McGraw-Hill Education.
- Schwellnus, C., Geva, A., Pak, M., & Veiel, R. (2019). Gig economy platforms: Boon or bane? *OECD Economics Department Working Papers*, No. 1550. OECD Publishing.
- Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford University Press.
- Statistices Bundesamt (Destatis), 2025. <https://www.destatis.de/Europa/EN/Topic/Population-Labour-Social-Issues/Labour-market/EULabourMarketCrisis.html>. (Erişim Tarihi: 07.07.2025)
- Stiglitz, J. E. (1974). Alternative Theories of Wage Determination and Unemployment. *American Economic Review*, 64(3), 292–305.
- Stiglitz, J. E. (2012). *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. W. W. Norton & Company.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2025. <https://www.sbb.gov.tr/enflasyon/> (Erişim Tarihi: 10.07.2025)
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2025. <https://www.sbb.gov.tr/istihdam/> (Erişim Tarihi: 09.07.2025)
- Tan, K. H. (2025). The Paradox of Technological Displacement: A Novel Framework for Understanding AI and Automation's Impact on Human Capital Development and Labor Market Transformation. 10.13140/RG.2.2.12851.54569.
- The Guardian, 2025. <https://www.theguardian.com/technology/2025/jun/18/amazon-boss-tells-staff-ai-means-their-jobs-are-at-risk-in-coming-years>
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2024). *Hanehalkı İşgücü Araştırması*, 2023.
- TÜİK. (2025) İş Gücü İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Mayis-2025-54063>. (Erişim Tarihi: 10.07.2025)
- Wood, A. J., Graham, M., Lehtonvirta, V., & Hjorth, I. (2019). Networked but Commodified: The (Dis)Embeddedness of Digital Labour in the Gig Economy. *Sociology*, 53(5), 931–950. <https://www.jstor.org/stable/26972314>
- Yakymchuk, A., Ohienko, M., & Skomorovskyi, A. (2025). Enhancing Workforce Sustainability and Addressing Labor Resource Challenges: A Comprehensive Approach. *European Journal of Economics and Management*, 11(3), 30–40.

BÖLÜM 2 ◀

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE İŞGÜCÜ PIYASASINA GENEL BİR BAKIŞ

Mehmet Atilla GÜLER¹

GİRİŞ

İşgücü piyasaları, ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği, gelir dağılımı, toplumsal refah ve kalkınma açısından kritik öneme sahiptir. Bu piyasalarda yaşanan değişimler, yalnızca üretim ve istihdam hacmiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bireylerin yaşam standartları, sosyal güvenceleri ve toplumsal hayata katılım imkanları üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. İşgücüne katılım oranı, istihdamın düzeyi, işsizlik oranları, kayıt dışı istihdam ya da gençlerin ne eğitimde ne istihdamda bulunma oranı gibi göstergeler; bir ülkenin yalnızca ekonomik kapasitesini değil, aynı zamanda sosyal kapsayıcılık düzeyini ve politikalarının etkililiğini değerlendirmede başat rol oynamaktadır. Bu nedenle işgücü piyasasına ilişkin temel göstergelerin düzenli olarak izlenmesi, zaman içindeki dönüşümünün analiz edilmesi ve karşılaştırılması, güncel politika tartışmaları ve bilimsel araştırmalar açısından vazgeçilmez bir gerekliliktir.

Bu çalışma, 2010–2024 döneminde Türkiye işgücü piyasasının temel göstergeler düzeyindeki gelişimini, küresel eğilimlerle karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Seçilen dönem, hem 2008 sonrası küresel toparlanmanın etkilerinin izlendiği yılları hem de son derece sarsıcı etkiler

¹ Doç. Dr. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Yönetim ve Çalışma Psikolojisi AD, maguler@adu.edu.tr, ORCID iD: 0009-0005-4527-8430

Bu çerçevede, sosyal politika ve istihdam politikaları açısından bir dizi öncelikli öneri geliştirilmelidir. Öncelikle, kadınların işgücüne katılımını artıracak çocuk ve yaşlı bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, esnek ama güvenceli çalışma biçimlerinin geliştirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı politikaların kurumsallaştırılması gereklidir. Gençler için ise mesleki eğitim-istihdam geçişini kolaylaştıracak beceri uyum programları, staj sistemleri ve sosyal destek mekanizmaları güçlendirilmelidir. Enformel istihdamla mücadelede sektör bazlı dönüşüm stratejileri, yerel yönetimlerle işbirliği içinde yürütülmeli ve dijital platform ekonomisinin kayıt altına alınması sağlanmalıdır. Son olarak, işgücü piyasasına dair göstergelerin birbirinden bağımsız biçimde değil, karşılıklı etkileşimleriyle birlikte izlenmesi gerekmektedir. Örneğin, NEET oranındaki artış, yalnızca eğitimdeki kopuşu değil, aynı zamanda işgücüne katılımın azalmasını, toplumsal dışlanmayı ve uzun vadede istihdam kalitesindeki bozulmayı da yansıtmaktadır. Bu nedenle, sosyal politika yapım süreçlerinde bütüncül izleme ve değerlendirme sistemlerinin kurulması, mikro düzeydeki eğilimlerin makro politika üretiminde görünür kılınması açısından elzemdir. Türkiye'nin sürdürülebilir, kapsayıcı ve adil bir işgücü piyasasına yönelmesi, yalnızca ekonomik kalkınmayı değil, sosyal refahı da mümkün kılacaktır.

KAYNAKÇA

- Adams-Prassl, A., Boneva, T., Golin, M., & Rauh, C. (2020). Inequality in the impact of the coronavirus shock: Evidence from real time surveys. *Journal of Public Economics*, 189, 1-33. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2020.104245>
- Beşoluk, E. & Keten, A. (2025). Makroekonomik etkenlerin Türkiye'de enformel istihdama etkisi. *Fiscaoeconomia*, 9(1), 601-620. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1536328>
- Carcillo, S., Fernández, R., Königs, S., & Minea, A. (2015). *NEET Youth in the Aftermath of the Crisis: Challenges and Policies*. OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 164. <https://doi.org/10.1787/5js6363503f6-en>
- Chen, M. (2012). *The informal economy: Definitions, theories and policies*. WIEGO Working Paper, No. 1.
- Değer, S. & Gülcan, E. (2023). "Covid-19 Pandemi Sürecinde Türkiye'de İşsizlik Sigortasının Kapsamı ve Bu Kapsamın Genişletilmesine İlişkin Öneriler", *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(69), 3716-3734. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSH.AS.72806>
- DİSK-AR. (2024). *İşsizliğin ve istihdamın görünümü (2024 4. Çeyrek)*. DİSK-AR Yayınları.
- Erdut, T. (2005). İşgücü Piyasasında Enformelleşme ve Kadın İşgücü. *Çalışma ve Toplum*, 3(6), 11-49.
- Erdut, Z. (2007). Enformel İstihdamın Ekonomik, Sosyal ve Siyasal Etkileri. *Çalışma ve Toplum*, 1(12), 53-82.

- Göktaş, N. (2023). Covid-19 Salgınının İşsizlik Üzerindeki Etkisi: TÜİK Ve İŞKUR Verileri Üzerinden Bir Değerlendirme. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 29-40.
- Güler, M. A., & Güler, Z. (2017). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Ülkelerinde Sendika Yoğunluğu-İşsizlik İlişkisi. *İş ve Hayat*, 3(5), 9-29.
- International Labour Organization. (2020a, June 30). *COVID-19 and the world of work: Updated estimates and analysis (ILO Monitor, 5th ed.)*.
- International Labour Organization. (2020b, May 27). *COVID-19 and the world of work: Updated estimates and analysis (ILO Monitor, 4th ed.)*.
- International Labour Organization. (2020c, April 7). *COVID-19 and the world of work: Updated estimates and analysis (ILO Monitor, 2nd ed.)*. ILO, 2022: International Labour Organization, “COVID-19 and the world of work”, ILO Monitor 7th Edition, 23 May 2022.
- International Labour Organization (ILO). (2023a). *Key Indicators of the Labour Market (KILM)*. ILO Publications.
- International Labour Organization. (2023b). *World employment and social outlook: Trends 2023*. International Labour Organization Publications.
- International Monetary Fund. (2021). *World economic outlook: Managing divergent recoveries*. International Monetary Fund Publications.
- International Labour Organization & Organisation for Economic Co-operation and Development. (2025). *Policy measures to address inequalities and increase the labour income share*. G20 Technical Paper prepared under South Africa’s G20 Presidency.
- Kurnaz, I. (20024). *Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan (NEET) Gençler İzmir Araştırma Raporu*. EGİAD Yayınları.
- Paul, S. *Understanding the global decline in the labor income share*. IZA World of Labor 2020: 472 doi: 10.15185/izawol.472
- Piketty, T. (2015). *Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Powell, A., Francis-Divine, B. & Clark, H. (2022). *Coronavirus: Impact on Labour Market*. House of Commons Library.
- Standing, G. (2014). *Prekarya Yeni Tehlikeli Sınıf*. İletişim Yayınları.
- Verick, S. (2025). *Female labor force participation and development*. IZA World of Labor Working Paper No 87. <https://doi.org/10.15185/izawol.87.v3>

BÖLÜM 3 ◀

EMEK ARZI

Tuğçe KAYAGIL¹

1. EMEK ARZININ MİKROEKONOMİK TEMELLERİ VE KLASİK YAKLAŞIM

Emek arzı, bireylerin ve hanehalklarının işgücü piyasasında çalışma yönünde verdikleri kararların bütünüdür. Bu kavram, mikroekonomik analizlerin temel konularından biri olup, bireylerin çalışma hayatına katılıp katılmama ve ne kadar süreyle çalışacaklarına ilişkin karar süreçlerini kapsar. Emek arzı, mevcut ücret seviyesine bağlı olarak bireylerin sunmayı tercih ettikleri toplam çalışma süresi veya işgücüne katılma eğiliminde olan kişi sayısı olarak tanımlanabilir (Borjas, 2013, s. 22). Ancak bu tanım, yalnızca niceliksel bir ölçümden ibaret değildir; bireylerin rasyonel tercihlerine, toplumsal normlara ve kurumsal koşullara dayalı çok katmanlı bir karar mekanizmasını da içerir. Klasik mikroekonomik yaklaşıma göre bireyler, temel tüketimlerini sürdürebilmek ve yaşam standartlarını koruyabilmek için gelir elde etmeye yönelir. Elde edilen bu gelir, bireyin tüketim olanaklarını belirleyerek refah düzeyini şekillendirir. Ancak gelir elde etme süreci, çalışmayı gerektirdiğinden, birey için boş zamanından vazgeçme anlamına gelir. Bu durum, bireylerin zamanlarını nasıl kullanacaklarına dair temel bir karar noktasına gelmelerine neden olur: “çalışmak mı, dinlenmek mi?” (Mankiw, 2008, s. 404). Bu ikilem,

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat Teorisi AD, tyontem@kilis.edu.tr, ORCID iD: 0009-0002-4122-8709

müdahale ederek, seçim özgürlüğünü sınırlamadan daha faydalı tercihlere yönelmeyi amaçlamaktadır.

COVID-19 pandemisi, emek arzı yapısını dönüştürmüştür. Uzaktan çalışmanın yaygınlaşması zamansal esneklik sağlasa da, dijital eşitsizlikler ve toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle tüm gruplar için eşit fırsatlar yaratmamıştır. Özellikle kadınlar ve düşük dijital beceriye sahip bireyler bu dönüşümden olumsuz etkilenmiş; iş yaşam dengesindeki bozulma ve psikolojik stres unsurları uzun vadede işgücüne katılım isteğini azaltmıştır. Bu nedenle, yalnızca esnek modellerin yaygınlaştırılması yeterli olmayıp; dijital altyapı yatırımları, çocuklara yönelik bakım imkanları ve çeşitli destek programları emek arzının sürdürülebilirliği güvence altına alınmalıdır. Sonuç olarak, emek arzı kararları yalnızca ekonomik teşviklerle değil; bireylerin psikolojik eğilimleri, toplumsal rolleri ve kriz dönemlerinde değişen yaşam koşullarıyla birlikte şekillenmektedir.

KAYNAKÇA

- Axelrad, H., Luski, I., & Malul, M. (2016). Behavioral characteristics and the labor supply of older people: The importance of “expected” employment status. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 62, 26–27. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2016.03.007>
- Berulava, G., & Chikava, G. (2011). The determinants of household labor supply: A comparative study. *Economics Education and Research Consortium, Working Paper No. 11/13E*.
- Bhalotra, S., & Fernández, C. (2018). The motherhood penalty and female employment dynamics in developing countries (IZA Discussion Paper No. 11417).
- Bick, A., Fuchs-Schündeln, N., & Lagakos, D. (2021). Taxation and labor supply of married couples across countries. *Review of Economic Studies*, 89(1), 25–67.
- Blomquist, S., & Selin, H. (2010). Hourly wage rate and taxable labor income responsiveness to changes in marginal tax rates. *Journal of Public Economics*, 94(11–12), 878–889.
- Blundell, R. (1992). Labour supply and taxation: A survey. *Fiscal Studies*, 13(3), 15–40. <https://www.jstor.org/stable/24437358>
- Blundell, R., & MaCurdy, T. (1999). Labor supply: A review of alternative approaches. In O. Ashenfelter & D. Card (Eds.), *Handbook of Labor Economics* (Vol. 3A, pp. 1559–1695). Elsevier. [https://doi.org/10.1016/S1573-4463\(99\)30009-0](https://doi.org/10.1016/S1573-4463(99)30009-0)
- Borjas, G. J. (2013). *Labor economics* (6th ed.). McGraw-Hill Education.
- Böckerman, P., Kortelainen, M., & Salokangas, H. (2025). A family affair? Long-term economic and mental health effects of spousal cancer. *Journal of Population Economics*, 1–15.
- Colonna, F., & Marcassa, S. (2015). Taxation and female labor supply in Italy. *IZA Journal of Labor Policy*, 4(5), 1–21. <https://doi.org/10.1186/s40173-015-0030-0>
- Egebark, J. (2015). *Taxes, nudges, and conformity: Essays in labor and behavioral economics* (IFAU Dissertation Series 2015:1). Stockholm University.
- Ehrenberg, R. G., & Smith, R. S. (2006). *Modern labor economics: Theory and public policy* (9th ed.). Pearson Addison Wesley.

- Fernandez, R., & Rodrik, D. (1991). Resistance to reform: Status quo bias in the presence of individual-specific uncertainty. *American Economic Review*, 81(5), 1146–1155.
- Hagen, J., Hallberg, D., & Sjögren Lindquist, G. (2021). A nudge to quit? The effect of a change in pension information on annuitisation, labour supply and retirement choices among older workers. *The Economic Journal*, 132(643), 1060–1094. <https://doi.org/10.1093/ej/ueab060>
- Haider, S. J., & Loughran, D. (2001). Elderly labor supply: Work or play? Center for Retirement Research Working Paper 2001-04.
- Hennecke, J. (2024). Internal locus of control and female labor supply (IZA Discussion Paper Series No. 16819). Bonn: IZA Institute of Labor Economics.
- Jayachandran, S. (2020). Social norms as a barrier to women's employment in developing countries (NBER Working Paper No. 27449). <https://www.nber.org/papers/w27449>
- Kahneman, D., Knetsch, J. L., & Thaler, R. H. (1991). The endowment effect, loss aversion, and status quo bias. *Journal of Economic Perspectives*, 5(1), 193–206.
- Kalleberg, A. L. (2000). Nonstandard employment relations: Part-time, temporary and contract work. *Annual Review of Sociology*, 26, 341–365.
- Kalugina, E., Greenan, N., & Niang, M. M. (2025). Work organization, gender and workforce transition to non-employment in OECD countries. *Eurasian Business Review*. <https://doi.org/10.1007/s40821-025-00297-8>
- Kaufman, B. E., & Hotchkiss, J. L. (2003). *The economics of labor markets* (6th ed.). Thomson South-Western.
- Keane, M. P. (2011). Labor supply and taxes: A survey. *Journal of Economic Literature*, 49(4), 961–1075. <https://doi.org/10.1257/jel.49.4.961>
- Mankiw, N. G. (2008). *Principles of economics* (5th ed.). Cengage Learning.
- McClelland, R., & Mok, S. (2012). A review of recent research on labor supply elasticities (Working Paper No. 2012-12). Congressional Budget Office. <http://go.usa.gov/ULE>
- Morewedge, C. K., & Giblin, C. E. (2022). The endowment effect revisited. *Current Opinion in Psychology*, 44, 592–597. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.10.010>
- Nennstiel, R., & Becker, R. (2025). Equal educational qualifications but unequal labor market outcomes: Gender disparities in occupational status over five decades. *Research in Social Stratification and Mobility*, 98, 101070. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2025.101070>
- Prasch, R. E. (2000). Revising the labor supply curve: A theoretical and empirical critique. *Review of Political Economy*, 12(4), 585–600.
- Şengür, M. (2020). Tersine dönen emek arz eğrisi: Türkiye sınaması / Backward bending supply of labor: Case of Turkey. *Journal of Yasar University*, 15(58), 304–312.
- Taylor, M. P. (2000). What determines the labor supply of older workers? In S. W. Polachek (Ed.), *Worker Well-Being and Public Policy* (Research in Labor Economics, Vol. 19, pp. 95–131). Emerald Group Publishing Limited. [https://doi.org/10.1016/S0147-9121\(00\)19005-4](https://doi.org/10.1016/S0147-9121(00)19005-4)
- Taylor, R. M. (2025). Nudging consumer financial decisions: A behavioral economics and policy perspective. *NHS Journal of Consumer Studies*, February 3.
- Varian, H. R. (2010). *Intermediate microeconomics: A modern approach* (8th ed.). W. W. Norton & Company.
- Wu, C., & Krueger, D. (2021). Consumption insurance against wage and employment risk using the U.S. Consumer Expenditure Survey. *Journal of Monetary Economics*, 118, 311–330.
- Yu, X. (2023). Analysis of individual behaviour based on status quo bias. In *Proceedings of the International Conference on Interdisciplinary Humanities and Communication Studies* (Vol. 6). <https://doi.org/10.54254/2753-7048/6/20220442>
- Ziliak, J. P., & Kniesner, T. J. (1999). Estimating life cycle labor supply tax effects. *Journal of Political Economy*, 107(2), 326–359. <https://www.jstor.org/stable/10.1086/250062>

BÖLÜM 4 ◀

EMEK TALEBİ

Sevim AKGÜL¹

GİRİŞ

Emek talebi, firmaların üretimde ne kadar işgücü kullanacaklarına ilişkin kararları ifade eder ve çalışma ekonomisinin temel konularından biridir. Bu kararlar yalnızca işgücü arzına bağlı değildir; aynı zamanda firmaların sermaye ve emek arasında yaptıkları tercihler de belirleyici olur. Üretim teknolojisi, ücret düzeyi ve piyasa koşulları gibi unsurlar, emek talebinin şekillenmesinde önemli rol oynar (Varian, 2014).

Kısa dönemde sermaye gibi bazı üretim faktörleri sabit kabul edilir; bu nedenle firma üretimi artırmak için işgücü miktarını değiştirir. Bu süreçte firmalar, her ilave işçinin üretime yaptığı katkısı ve bu katkının sağladığı ek geliri, yani marjinal ürün gelirini dikkate alır. Rekabetçi piyasalarda istihdam düzeyi, marjinal ürün gelirinin ücrete eşit olduğu noktada belirlenir. Buna karşılık eksik rekabet koşullarında firmalar daha düşük düzeyde işgücü istihdam etmeyi tercih eder(Ehrenberg & Smith, 2017).

Uzun dönemde ise tüm üretim faktörleri değişken hâle gelir. Firmalar, emek ve sermaye arasında, maliyet ve piyasa şartlarına göre yeni bir bileşim oluşturabilir. Burada, eş ürün eğrileri (isoquant) ve eş maliyet doğruları

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat Teorisi AD, akgul@bayburt.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4271-7857

Sonuç olarak, kısa dönem emek talebi, üretim faktörlerinin sabitliği altında istihdam kararlarının nasıl şekillendiğini açıklarken; uzun dönem emek talebi, firmaların faktör esnekliği ve teknolojik uyarlanabilirlik bağlamında nasıl davranış geliştirdiğini gözler önüne sermektedir. Bu iki analiz çerçevesi birlikte ele alındığında, istihdam politikalarının tasarımı, ücret reformları ve işgücü piyasası düzenlemelerinde çok boyutlu, esnek ve gerçekçi bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Biçerli, K. (2016). *Çalışma ekonomisi* (3. bs.). Beta Yayıncılık.
- Boal, W. M., & Ransom, M. R. (1997). Monopsony in the labor market. *Journal of Economic Literature*, 35(1), 86–112.
- Boeri, T., & Van Ours, J. (2021). *The economics of imperfect labor markets* (3rd ed.). Princeton University Press.
- Borjas, G. J. (2019). *Labor economics* (8th ed.). McGraw-Hill Education.
- Ehrenberg, R. G., & Smith, R. S. (2017). *Modern labor economics: Theory and public policy* (13th ed.). Routledge.
- Krugman, P., & Wells, R. (2018). *Microeconomics* (5th ed.). Worth Publishers.
- Manning, A. (2003). *Monopsony in motion: Imperfect competition in labor markets*. Princeton University Press.
- McConnell, C. R., Brue, S. L., & Macpherson, D. A. (2018). *Contemporary labor economics* (12th ed.). McGraw-Hill Education.
- Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2010). *Economics* (19th ed.). McGraw-Hill Education.
- Shapiro, C., & Stiglitz, J. E. (1984). Equilibrium unemployment as a worker discipline device. *The American Economic Review*, 74(3), 433–444.
- Tirole, J. (2017). *The theory of industrial organization*. MIT Press.
- Varian, H. R. (2014). *Mikroiktisat: Modern bir yaklaşım* (S. Ünal, Çev., 9. baskı). Literatür Yayıncılık.

BÖLÜM 5 ◀

EMEK PİYASASI DENGESİ

Sevim AKGÜL¹

GİRİŞ

Ücretlerin belirlenmesi, hem mikroekonomi hem de makroekonomi alanında temel bir çalışma konusudur. Mikroekonomik düzeyde ücretler, bireylerin işgücü arz kararları ile firmaların işgücü talebi arasındaki etkileşimden doğar. Bireyler, çalışma saatlerini ve işgücü arzını, serbest zaman ile gelir arasındaki tercihlerine göre belirlerken; firmalar, işgücünü üretim sürecinde bir girdi olarak değerlendirir ve marjinal verimlilik ilkesine göre istihdam düzeyini ayarlar (Borjas, 2019).

Klasik iktisat teorisine göre, tam rekabet koşullarında ücretler işgücünün marjinal ürün değeri ile belirlenir. Bu çerçevede, piyasada denge ücret oranı, emek arz ve talep eğrilerinin kesiştiği noktada oluşur. Ancak günümüz ekonomilerinde işgücü piyasaları çoğu zaman tam rekabetçi değildir. Sendikalar, asgari ücret uygulamaları, monopson gücü veya devlet müdahaleleri gibi unsurlar, ücretlerin yalnızca piyasa mekanizması ile belirlenmediğini ortaya koymaktadır (Boeri & Van Ours, 2021).

Ayrıca ücretler yalnızca emek piyasası koşullarıyla değil, aynı zamanda ekonomik büyüme, verimlilik artışları, teknolojik gelişmeler ve küreselleşme gibi makroekonomik faktörlerle de şekillenmektedir. Örneğin, küreselleşme ve

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat Teorisi AD, akgul@bayburt.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4271-7857

rekabetçi dengelere kıyasla daha düşük olmaktadır. Dolayısıyla piyasa yapısı, ücretlerin ve istihdamın belirlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

Bunun yanında, ücretlerin aşağı yönlü esnek olmaması, işgücü piyasalarında uzun süreli işsizlik, bölgesel dengesizlikler ve ekonomik durgunluk risklerini artırabilmektedir. Keynesyen iktisat literatürünün de vurguladığı üzere, ücretlerin katılığı, ekonomik dalgalanmalara uyum sürecini yavaşlatmakta ve işgücü piyasalarında kalıcı dengesizliklere yol açabilmektedir. Bu bağlamda ücret politikalarının, yalnızca piyasa dengelerini gözeten mekanizmalarla değil; aynı zamanda makroekonomik istikrar hedefleriyle uyumlu şekilde tasarlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Teknolojik gelişmeler ve küreselleşme süreçleri de ücretlerin belirlenmesinde giderek artan bir etkiye sahiptir. Teknolojik dönüşüm, nitelikli işgücüne olan talebi artırarak ücret farklılıklarını derinleştirmekte; küresel entegrasyon süreçleri ise düşük maliyetli üretim bölgeleri ile yüksek gelirli ekonomiler arasındaki ücret farklarını yeniden şekillendirmektedir. Bununla birlikte sendikal pazarlık gücü ve asgari ücret politikaları, ücretlerin yalnızca piyasa mekanizmalarıyla değil, sosyal refah ve gelir dağılımı hedefleri doğrultusunda da belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak, ücretlerin belirlenmesi süreci; rekabetçi piyasa mekanizmaları, makroekonomik istikrar politikaları, küreselleşme ve teknolojik dönüşüm gibi ekonomik faktörlerin yanı sıra, sendikal örgütlenme, asgari ücret uygulamaları ve etkin ücret teorileri gibi kurumsal dinamiklerin de etkisi altında şekillenmektedir. Bu nedenle ücret politikalarının tasarımında yalnızca ekonomik etkinlik değil, aynı zamanda sosyal adalet, gelir dağılımı dengesi ve istihdam politikaları da bütüncül bir yaklaşımla dikkate alınmalıdır. Böylece hem piyasa verimliliği hem de toplumsal refah hedefleri arasında sürdürülebilir bir denge kurulabilecektir.

KAYNAKÇA

- Ashenfelter, O., & Johnson, G. (1969). Bargaining theory, trade unions, and industrial strike activity. *American Economic Review*, 59(1), 35–49.
- Biçerli, K. (2016). *Çalışma ekonomisi*. Beta Yayınları.
- Boal, W. M., & Ransom, M. R. (1997). Monopsony in the labor market. *Journal of Economic Literature*, 35(1), 86–112.
- Boeri, T., & Van Ours, J. (2021). *The economics of imperfect labor markets* (3rd ed.). Princeton University Press.

- Borjas, G. J. (2019). *Labor economics* (8th ed.). McGraw-Hill Education.
- Ehrenberg, R. G., & Smith, R. S. (2017). *Modern labor economics: Theory and public policy* (13th ed.). Routledge.
- Galbraith, J. K. (1952). *American capitalism: The concept of countervailing power*. Houghton Mifflin.
- Kaufman, B. E., & Hotchkiss, J. L. (2010). *The economics of labor markets* (8th ed.). Cengage Learning.
- Krugman, P., & Wells, R. (2018). *Microeconomics* (5th ed.). Worth Publishers.
- Manning, A. (2003). *Monopsony in motion: Imperfect competition in labor markets*. Princeton University Press.
- Rima, I. H. (1981). *Labor markets, wages and employment: An introduction to labor economics*. W. W. Norton & Company.
- Robinson, J. (1969). *The economics of imperfect competition*. Macmillan.
- Shapiro, C., & Stiglitz, J. E. (1984). Equilibrium unemployment as a worker discipline device. *American Economic Review*, 74(3), 433–444.
- Varian, H. R. (2014). *Intermediate microeconomics: A modern approach* (9th ed.). W. W. Norton & Company.

BÖLÜM 6 ◀

ÜCRETLER

Semih Serkant AKTUĞ¹

ÜCRET KAVRAMI VE ÜCRET TEORİLERİ

Günümüzde uzun vadeli koşulların diğer dışsal belirleyicilerinden birisi kuşkusuz ücrettir. *Ücret, sanayileşen toplumlardaki sayıları gittikçe artan işçiler için yaşam düzeyini belirleyen, çoğu zaman tek gelirlerini oluşturan ve en önemlisi, toplumsal ve ekonomik hak ve sorunların en temel olanıdır.* Ücreti “emeğin piyasadaki fiyatı” olarak tanımlamak, onun toplumsal niteliğini göstermemek ya da yadsımak anlamına gelebilir. Ücret, emeğin piyasadaki fiyatı şeklinde yaklaşan ekonomik tanımlar, bir ücretin faktörü olan emeğin toplumsal niteliğini karşılayamamaktadır. Ücreti işçinin üretici emeğinin karşılığı şeklinde tanımlamak doğru bir tanım olacaktır. Zira günümüzde ücret, işçinin yalnızca emeğine değil, kişiliğine ve insanlık haklarına bağlanarak verilen ve onun haysiyet ve onuruna yaraşır bir düzeyde yaşamasını sağlamaya yönelik toplumsal bir olgudur. Gelişmiş birçok ülkede beden işçilerine ödenen toplam ücretlerin diğer kaynaklar dahil millî gelirin %40’ını aştığı görülmüştür. Memurlar ve diğer beyaz yakalı işçiler de dahil edildiğinde bu oran %75’lere kadar çıkmaktadır. (Güven, 1995; Ansal vd., 2000)

Ücret ve ücret düzeylerini açıklamak için pekçok kuram ortaya atılmıştır. Bu kuramlardan başlıcaları doğal ücret kuramı, ücret fonu kuramı, Marksist

¹ Doç. Dr., Siirt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat AD, semihaktug@ssiirt.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9745-0010

KAYNAKÇA

- Aksu, Ö. (1972). *Ücreti Tayin Eden Faktörler ve Ücret Tespitinde Ekonomik Kriterler*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 32(1-4).
- Akgül, O. & Bükey, A. M. (2020). *Türkiye’de Enflasyon ile Asgari Ücretler Arasındaki İlişki ve Ücret-Fiyat Sarmalı*. Journal of Social Policy Conferences (No. 78, 257-282). İstanbul Üniversitesi.
- Akın, F. (2017). *Asgari Ücretteki Artışın Ekonomik Etkileri*. İş ve Hayat, 2(4), 139-154.
- Altınışik, İ. (2004). *Enflasyonun İşletmeler Üzerindeki Etkisi ve Bu Etkileri Gidermeye Yönelik Yöntemler*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 7(1-2).
- Ansal, H.; Suat, K., Özlem, O., & Zeki, O. (2000). *Türkiye Emek Piyasasının Yapısı ve İşsizlik*. İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.
- Ateş, A. (1995). *Ücret ve Enflasyon İlişkisi: Türkiye Örneği*. Anadolu University, Eskişehir, ProQuest Dissertations & Theses.
- Brewer, D. J., Hentschke, G. C., & Eide, E. R. (2010). *Theoretical Concepts in the Economics of Education*. Economics of Education, 3-8.
- Doğruyol, A. & Aydınlar, K. (2015). *Emek Üretkenliği ve Ücret Teorisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24(2), 263-278.
- Duman, A., & Duman, A. (2016). *Türkiye’de Sendika Üyeliğinin Kamu ve Özel Sektördeki Ücretler Üzerindeki Etkileri*. Çalışma ve Toplum, 1(48), 11-30.
- Ercan, F., & Özar, Ş. (2000). *Emek Piyasası Teorileri ve Türkiye’de Emek Piyasası Çalışmalarına Eleştirel Bir Bakış*. Toplum ve Bilim, 86(2), 22-71.
- Görmezöz, G., & Karaalp-Orhan, H. S. (2020). *Türkiye’de Bölgesel Ücret Farklılıklarına İlişkin Bir Durum Değerlendirmesi: İŞKUR Özel Sektör Açık İş İlanları Analizi*. Çalışma ve Toplum, 3(66), 1633-1672.
- Güven, S. (1995). *Sosyal Politikanın Temelleri*. Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları.
- ILO. (2019). *Global Wage Report 2018/19: What Lies Behind Gender Pay Gaps*. International Labour Organization, Geneva.
- IMF. (2021). *World Economic Outlook: Recovery During a Pandemic*. International Monetary Fund, Washington, D.C.
- Isaac, A. (1949). *Ücret Sistemleri*. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (2).
- İvme Hareketi. (01.09.2025). *Asgari Ücreti Neden Artırmalıyız?*, <https://www.ivmehareketi.com/2024/08/06/asgari-ureti-neden-artirmaliyiz-ivme-hareketi/>
- Kazak, İ. (1992). *İşçi Sendikalarının Tarihi Gelişimi (İngiltere Örneği)*. Journal of Social Policy Conferences (No. 37-38, 63-81). İstanbul Üniversitesi.
- Korap, L., & Dikilitaş, S. (2019). *Türkiye Ekonomisindeki Enflasyonist Yapının Değerlendirilmesine Yönelik Ekonometrik Bir Uygulama*. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 19(37).
- Korkmaz, A.; Dulupçu, M.; Gövdere, B. & Sungur, H. (2013). *Onurlu İnsan Onurlu Yaşam İçin İnsani Ücret Raporu*. İstanbul, İlke Araştırma Raporları: 3, İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği.
- Küçük, Ö. (2021). *Emeğin Dijital Dönüşümü ve İstihdam*. Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi, 4(8), 307-328.
- Lopçu, K., Kaytancı, A. G. U. B., & Ateş, S. (2010). *Marjinal Verimlilik Teorisi ve Türkiye İmalat Sanayii Üzerine Bir Uygulama*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(1), 99-114.
- OECD. (2020). *Employment Outlook 2020: Worker Security and the COVID-19 Crisis*. OECD Publishing, Paris.
- Onuk, P. (2017). *Ücret Eşitsizliği ve Ücretin Sosyoekonomik Belirleyenleri: İstanbul Örneği*. Çalışma ve Toplum, 2(53), 703-720.

- Öçal, M., & Korkmaz, A. (2019). *Bir Sosyal Politika Analizi: Türkiye’de Asgari Ücret Uygulaması*. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (76), 181-212.
- Öztürk, N. (2005). *Ücret Kuramında Yeni Yaklaşımlar*. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(1), 29-49.
- TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası). (2023). *Enflasyon Raporu 2023-IV*. Ankara, TCMB Yayınları.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2024). *Kazanç Yapısı Araştırması ve Sektörel Ücret İstatistikleri*. Ankara: TÜİK Yayınları.
- Uyar, Y. (2005). *Türkiye’de Uygulanan Dışsallık ve İstihdam Politikalarının Avrupa Birliği Uyum Sürecine Etkileri (1980 Sonrası)*. Aydın, Adnan Menderes Üniversitesi, SBE.
- Yeldan, E. (2016). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi: Bölüşüm, Birikim ve Büyüme*. İstanbul, İletişim Yayınları.

BÖLÜM 7 ◀

EĞİTİM EKONOMİSİ

Ensar BALKAYA¹

1. EĞİTİM EKONOMİSİ KAVRAMI

Eğitim ekonomisinin gelişimi büyük ölçüde 1950’li ve 1960’lı yıllarda şekillenmiştir. İlgili dönemde özellikle Theodore W. Schult’un (1961) “beşeri sermaye” kavramını geliştirmesiyle eğitimin bir yatırım aracı olduğu, yaygın bir şekilde kabul edilmiştir. Gary Becker (1964) ise “Human Capital” isimli eseriyle eğitimi ekonomik bir yatırım aracı olarak modellemiş ve bireylerin eğitim kararlarını rasyonel yatırım kararları olarak analiz etmiştir. Eğitim ekonomisi kavramının temelleri eğitimin bireysel açıdan analizi çerçevesinde şekillenmiş olsa da, eğitim ekonomisi kavramı makro düzeyde ülke ekonomilerini de kapsamına almaktadır. Bu nedenle öncelikle eğitim ve ekonomi arasındaki ilişki, toplumların ekonomik gelişimi için en önemli göstergelerden biri olan ekonomik büyüme özelinde irdelenmektedir. Eğitimin bireysel açıdan analizi ise “beşeri sermaye teorisi” başlığı ile irdelenecektir.

1.1. Eğitim ve Ekonomi Arasındaki İlişki

Eğitim; “bireylerin bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirdikleri bir süreç” olarak tanımlanmaktadır. Eğitimin, ekonomik işleyiş içerisinde hem

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma Ekonomisi AD, ensar.balkaya@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9345-9571

KAYNAKÇA

- Acemoglu, D., & Pischke, J. S. (1999). The structure of wages and investment in general training. *Journal Of Political Economy*, 107(3), 539-572.
- Becker, G. S. (1964). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. Chicago: University of Chicago Press.
- Benos, N., & Zotou, S. (2014). Education and economic growth: A meta-regression analysis. *World Development*, 64, 669-689.
- Biçerli, M. K. (1995). *Çalışma Ekonomisi*. 12. Baskı. Beta Basın Yayın Dağıtım.
- Blanden, J., Doepke, M., & Stuhler, J. (2023). Educational inequality. In E. A. Hanushek, S. Machin, & L. Woessmann (Eds.), *Handbook of the Economics of Education* (Vol. 6, pp. 405-497). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/bs.edueco.2023.06.006>
- Blaug, M. (1970). *An Introduction to the Economics of Education*. Allen Lane.
- Borjas, G. J. (2015). *Labor economics* (7th ed.). McGraw-Hill Education.
- Brealey, R. A., Myers, S. C., & Allen, F. (2014). Principles of corporate finance. McGraw-hill.
- Çalışkan, Ş., Karabacak, M., & Meçik, O. (2013). Türkiye'de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1923-2011 (Kantitatif Bir Yaklaşım). *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(21), 29-48.
- Card, D. (2001). Estimating the return to schooling: Progress on some persistent econometric problems. *Econometrica*, 69(5), 1127-1160.
- Checchi, D. (2006). The economics of education: Human capital, family background and inequality. Cambridge University Press.
- Cobanoğlu, F. (2018). Gender Equality in Turkish Higher Education. *International Journal of Higher Education*, 7(5), 97-113.
- Darity Jr, W. A., & Mason, P. L. (1998). Evidence on discrimination in employment: Codes of color, codes of gender. *Journal of Economic Perspectives*, 12(2), 63-90.
- Ehrenberg, R. G., & Smith, R. S. (2011). *Modern labor economics: Theory and public policy* (11th ed.). Pearson.
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2008). The role of cognitive skills in economic development. *Journal of economic literature*, 46(3), 607-668.
- Heckman, J. J., Lochner, L. J., & Todd, P. E. (2006). Earnings functions, rates of return and treatment effects: The Mincer equation and beyond. *Handbook of the Economics of Education*, 1, 307-458.
- Jackson, C. K., Johnson, R. C., & Persico, C. (2015). *The effects of school spending on educational and economic outcomes: Evidence from school finance reforms* (No. w20847). National Bureau of Economic Research.
- Johnes, G., & Johnes, J. (Eds.). (2004). International handbook on the economics of education (pp. 613-627). Northampton, MA: Edward Elgar.
- McConnell, C. R., Brue, S. L., & Macpherson, D. A. (2021). *Contemporary labor economics* (11th ed.). McGraw-Hill Education.
- Musoba, G., & Baez, B. (2009). The cultural capital of cultural and social capital: An economy of translations. In *Higher education: Handbook of theory and research* (pp. 151-182). Dordrecht: Springer Netherlands.
- OECD. (2023). *Education at a Glance 2023: OECD Indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>
- Palmer, S., & Raftery, J. (1999). Opportunity cost. *Bmj*, 318(7197), 1551-1552.
- Psacharopoulos, G., & Patrinos*, H. A. (2004). Returns to investment in education: a further update. *Education Economics*, 12(2), 111-134.
- Rajapakse, N. (2016). Amartya Sen's capability approach and education: Enhancing social justice. *Revue LISA E-journal*. 14(1).

- Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17.
- TÜİK, 2024a. Eğitim Harcamaları İstatistikleri, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Egitim-Harcamalari-Istatistikleri-2023-53557> Erişim Tarihi: 14.05.2025.
- TÜİK, 2024b. Ulusal Eğitim İstatistikleri, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ulusal-Egitim-Istatistikleri-2023-53444> Erişim Tarihi: 18.05.2025.
- Yıldız, S., & Gültekin-Karakaş, D. (2019). Türkiye'de eğitim eşitsizliğinin farklı yüzleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 271-292.
- Yürük, B., & Acarođlu, H. (2021). Türkiye'de eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin doğrusal olmayan analizi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 16(63), 1301-1317.

BÖLÜM 8 ◀

EMEK MOBİLİTESİ

Hüseyin Mualla YÜCEOL¹

GİRİŞ

Emek mobilitesi işgücü piyasalarının etkili çalışmasının en önemli unsurlarından birisidir. Emek mobilitesi veya hareketliliği ne kadar iyi ve sağlıklı işlerse işgücü piyasaları dolayısıyla genel ekonomik işleyiş de o kadar iyi olacaktır. Bununla birlikte günümüzde emek mobilitesini etkileyen veya sınırlayan çok sayıda faktör bulunmaktadır. Küreselleşme, çevresel gelişmeler, ülkelerin, bölgelerin içsel ya da dışsal sosyo-ekonomik krizleri, uluslararası siyasal ilişkiler gibi çok sayıda önemli başlık işgücünün hareketliliğini etkilemektedir. Yeni teknolojik gelişmeler çerçevesinde başta yapay zeka uygulamaları olmak üzere dijital dönüşüm süreçleri de evden, uzaktan çalışma ilişkilerini değiştirerek emek mobilitesi olgusuna yön vermektedir.

Bu bölümde emek mobilitesinin tanımı, türleri ve temel belirleyicileri açıklanmaktadır. Emek mobilitesi ve göç, başlıca göç kuramları konunun anlaşılması açısından yine bu bölümde ele alınmaktadır. Emek mobilitesinin etkileri ve sonuçları ise ücretler, istihdam ve gelirler, kamu hizmetleri ve kamu finansmanı, sosyo-kültürel hayat başlıkları doğrultusunda işlenmektedir. Bölümün sonunda ise Türkiye’de ve dünyada güncel sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel olgulardan birisi olarak görülen göç hareketleri ve bu

¹ Prof.Dr., Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Yöneylem AD, hyuceol@mersin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7804-1900

işçilerin uygun işle eşleştirilmeleri (job matching) süreci başta kariyer ve yaşam döngüsüne ait tercihlerden ve o işleri yaratan ekonomideki kısa-uzun vadeli gelişmelerden veya şoklardan ve diğer birçok faktörden etkilenmektedir. Bu durumda emek mobilitesi açısından geliştirilecek politikalar makro açıdan iş sayısının arttırılmasına, iş arama süreçlerinin etkin hale getirilmesine yönelik olmalıdır. Politikaların etkin olması ise hem işgücü devir (labor turnover) oranlarını hem de coğrafik hareketliliği etkileyen önemli bir mekanizma yaratılmasını sağlamaya yardımcı olacaktır.

Bu bölümde emek mobilitesinin tanımı yapılmış ve başlıca emek mobilitesi türleri açıklanmıştır. Emek mobilitesi türleri açıklanırken küreselleşme, endüstri 4.0 ve yeni teknolojik gelişmeler gibi önemli sosyo-ekonomik konular dikkate alınmıştır. Bundan sonra emek mobilitesinin yaş-beceri, medeni durum, eğitim, uzaklık, işsizlik, siyasal, sosyal ve çevresel gelişmeler gibi temel belirleyicileri ele alınmıştır. Emek mobilitesinin sonuçları ise ücretler, istihdam ve gelirler; kamu hizmetleri, kamu finansmanı ve ödemeler dengesi; sosyo-kültürel hayat üzerindeki etkiler başlıkları üzerinden incelenmiştir. Son bölümde ise gerek ülkemizde gerekse dünyada büyük önem kazanan ve emek mobilitesini de doğrudan etkileyen göç hareketleri üzerinde durulmuştur.

KAYNAKÇA

- Absalyamova, S.G. & Absalyamov, T.B. (2015), Remote employment as a form of labor mobility of today's youth, *Mediterranean Journal of Social Sciences*, vol 6 no 1, Doi:10.5901/mjss.2015.v6n1s3p227.
- Amin, Samir (2003), World poverty, pauperization and capital accumulation, *Monthly Review*, Vol: 55 (5), <http://www.monthlyreview.org/600amin.htm>.
- Atik, H. (2006), *Beşeri Sermaye, Dış Ticaret ve Ekonomik Büyüme*, Bursa: Ekin Kitapevi.
- Albouy, D. & Faberman, R. Jason (2025), Skills, migration and urban amenities over the life cycle, National Bureau of Economic Research, Working Paper 33352, <http://www.nber.org/papers/w33352>
- Borjas, J. George (2015), *Çalışma Ekonomisi*, Çev. Ç.E. Şahin, K. Gökten ve Ü. Akçay, Bursa: Dora Yayınları.
- Borjas, J. George (1987), Immigrants, minorities and labor market competition, *Industrial and Labor Relations Review*, April, 382-392.
- Castles, Steven ve Godula, Kosack (1985), *Immigrant workers and Cclass structure in western Europe*, London: Oxford University Press.
- Chiswick, B. R. (1999). Are immigrants favorably self-selected ? Discussion: Immigration policy and immigrant quality. 89(2). *The American Review*, s.181-185
- Çayır, Süreyya (2024), Göç ve entegrasyon, *Epicmigrations*, <https://epicmigrations.com/goc-ve-entegrasyon/>.

- Çidem, Turan & Şentürk, İsmail (2024), OECD ülkelerinde işgücü piyasası politikaları, Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt 8 Sayı1, 63-76.
- D'arcy, P, Gustafsson, L., Lewis, C. & Wiltshire, T. (2022), Labor market turnover and mobility, Bulletin, December Quarter, Reserve Bank of Australia, 1-12.
- Dustmann, C & Glitz, A. (2011), Migration and education, Handbook of the Economics of Education, Vol. 4, Edited by E. A. Hanushek, S. Machin and L. Woessmann.
- Ehrenberg, R.G. & Smith, Robert S. (2009), *Modern Labour Economics, Theory and Public Policy*, Tenth Edition, Boston: Pearson Education, Inc.
- Erol, M. & Ersever, O.G. (2014), Göç krizi ve göç krizine müdahale, Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, Cilt 24 sayı 1, 47-68.
- Eurostat (2024), Migrant integration statistics-education, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migrant_integration_statistics_-_education
- Fei, John C.H. & Ranis, Gustav (1961), Unlimited supply of labour and the concept of balanced growth, *The Pakistan Development Review*, Vol. 1, No.3 (Winter), s. 29-58.
- GetGIS (2025), Top 10 reasons for migration, Global Immigration Services, <https://getgis.org/blog/top-10-reasons-for-migration>.
- Gündoğan, N. & Biçerli, M.K. (2003), Çalışma ekonomisi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1461.
- Güllüpnar, F. (2012), Göç olgusunun ekonomi politikası ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 4, 53-85.
- Harris, John R. & Todaro, Michael P. (1970), Migration, unemployment and development: a two sector analysis, *The American Economic Review*, Vo.60, No.1, s. 126-142.
- Hicks, John (1932), *The Theory of Wages*, London: Macmillan.
- İşığık, Ö. (2021), *İstihdam ve işsizlik*, Bursa: Dora Yayınevi.
- İçişleri Bakanlığı (2025), İstatistikler, 27.03.2025, Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Karakaya, handan (2020), Türkiye'de göç süreci Suriye göçünün etkileri, Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, cilt 4 sayı 2, 93-130.
- Kaya, Mehmet (2015), Emek Mobilitesi, *Çinde Çalışma Ekonomisi*, Lisans Yayıncılık, İstanbul.
- Kumcu, A. & Bademli, K. (2014), Göçün psikososyal boyutu, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1):56-66 doi: 10.5455/cap.20130719123555.
- ILO (2024), *ILO global estimates on international migrant workers, international migrants in the labour force*, fourth edition, Geneva: International Labour Organization, Doi: <https://doi.org/10.54394/ESKI5420>.
- Lee, S. L. (1966), A theory of migration, *Demography*, Vol: 3, No:1, s. 47-57.
- Lewis, W.A. (1954), Economic development with unlimited supplies of labour, *Manchester School of Economic and Social Studies* 22:139-91, Çev., Metin Berk, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Yayınları (1966), Ankara.
- Lordoğlu, K. (2013), Emek mobilitesi, Ed. N.Gündoğan-M.Kemal Biçerli, Çalışma Ekonomisi II, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2755, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1713.
- Massey, Douglas. S. vd. (1993), Theories of international migration: a review and appraisal, *Population and Development Review*, Vol. 19 (3).
- Mülteciler Derneği (2025), Türkiye'deki Suriyeli sayısı 2024, 14 Ocak 2025, Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, www.multeciler.org.
- Piore, Michael J. (1980), *Birds of passages: migrant labour and industrial societies*, Cambridge University of Press,
- Pissarides, c. & Wadsworth, J. (1989), Unemployment and inter-regional labour mobility *Economic Journal*, vol. 99, 739-755.

- Ravenstein, E.G. (1885), "The laws of migration", Journal of the Statistical Society of London, Vol: 48, No:2, s. 167–235.
- Sjaastad, L. A. (1962), The costs and returns of human migration, Journal of Political Economy, Vol. 70 (5), 80-93.
- Todaro, M.P. (1969), A model of labour migration and urban employment in the less developed countries", American Economic Review, Vol.59, s.138–148.
- Toksöz, Gülay. (2006), *Uluslar Arası Emek Göçü*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- TÜİK (2023), İç göç istatistikleri, 2023, Türkiye İstatistik Kurumu, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2023-53676>.
- TÜİK (2023), Uluslararası göç istatistikleri, 2023, Türkiye İstatistik Kurumu, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2023-53544>.
- UNESCO (2015), *Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınma 2030 hedefleri*, UNESCO Türkiye Milli Komitesi, <http://unesco.org.tr/Pages/108/219/Sürdürülebilir-Kalkınma-2030-Hedefleri-İhtisas-Komitesi>.
- UN (2024), World migration report 2024, International organization for migration - IOM, Geneva, <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2024>.
- UN (2022), World migration report 2024, International organization for migration - IOM, Geneva, <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>.
- Uzer, Yılmaz (2022), Mülteciliğin kırsal kalkınma ve istihdam üzerine pozitif ve negatif dışsallıkları, Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi, 13, 115-126.
- Vogler Michael & Rotte, Ralph (2000), The effects of development on migration: theoretical issues and new empirical evidence, Journal of Population Economics, s. 485–508.
- Wallerstein, Immanuel. (1995), Kapitalist dünya ekonomisinde hane yapıları ve emek göçü oluşumu, İrk Ulus Sınıf, (der. Balibar, E. ve Wallerstein, I) Metis: İstanbul.
- Yakar, M. & Yazar, H. (2009), Afyonkarahisar kentinde göçlerin seçkinlik yaklaşımı ile analizi (1990-2000), SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı, s. 155-172.
- Yılmaz, Cevdet (2007), Türkiye'de kırdan kente göç sürecinde etkili olan faktörlerden biri; evlilik yoluyla göç, Doğu Coğrafya Dergisi, 21, s.221-232.
- Yüceol, Hüseyin M. (2011), Türkiye'de iller arası işsizlik oranı farklılıkları, göç ve ekonmomiik kalkınma, sosyo-EKonomi Dergisi, 2011-M, 29-54.
- Yüceol, Hüseyin M. (2023), İşgücü piyasalarında güvencesizliğin yaygınlaşmasında göçün etkilerinin analizi: Türkiye örneği, İçinde 'Sosyal Politika Perspektifinden Göç Yazıları', Ed. İrep Bayat, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Zelinsky, W. (1971), The hypothesis of the mobility transition, Geographical Revies, s. 219-249.

BÖLÜM 9 ◀

İŞSİZLİK VE EMEK PİYASASI POLİTİKALARI

Abdullah ÖZDEMİR¹

GİRİŞ

İstihdam ve işsizlik, ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliği açısından temel belirleyiciler arasında yer almakta; makroekonomik performansın yanı sıra sosyal refah düzeyinin de önemli göstergeleri olarak ele alınmaktadır. Günümüzde pek çok ülke, istihdam oranlarını artırma ve işsizliği azaltma hedefleri doğrultusunda yoğun ekonomik ve sosyal politikalar uygulamaktadır. Çünkü üretim faktörlerinin etkin ve verimli kullanımı yalnızca ekonomik büyümeye değil, aynı zamanda gelir dağılımı, toplumsal istikrar ve yaşam kalitesi gibi farklı çok boyutlu kazanımlara da katkı sağlamaktadır.

İstihdam, yalnızca bireylerin gelir elde etme aracı değil; aynı zamanda ekonomik kaynakların kullanım düzeyi ve üretim kapasitesinin bir sonucudur. Bu bağlamda, tam istihdam hedefi, üretim faktörlerinin- özellikle emeğin -atıl kalmaksızın üretim sürecine dâhil edilmesini öngören bir denge durumunu ifade etmektedir. Ancak işsizliğe bağlı olarak üretim potansiyeli azalmakta, bireysel düzeyde gelir kaybı ve sosyal dışlanma, toplumsal düzeyde ise ekonomik durgunluk ve verimlilik kaybı gibi çok yönlü olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

¹ Prof.Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat Teorisi AD, aozdemir@adu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7506-3431

Bu doğrultuda, işsizliğin azaltılmasına yönelik politika çerçevesi çok yönlü olmalıdır. Öncelikle, eğitim sisteminin işgücü piyasası ihtiyaçlarıyla daha uyumlu hale getirilmesi, mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, kadınların ve gençlerin işgücüne katılımını destekleyecek kreş, bakım hizmetleri ve esnek çalışma düzenlemeleri gibi sosyal politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Kayıt dışı istihdamla mücadele, sadece denetim mekanizmalarıyla değil, aynı zamanda teşvik mekanizmalarıyla desteklenmelidir. Bölgesel istihdam politikaları ise yerel farklılıkları gözetenek tasarlanmalı ve özellikle işsizlik oranlarının yüksek olduğu bölgelerde kamu destekli istihdam projeleri yaygınlaştırılmalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye’de işgücü piyasasının karşı karşıya olduğu yapısal işsizlik sorunları, kapsayıcı, veriye dayalı ve bütüncül bir stratejiyle yönetilebilir. Bu stratejilerin başarısı, yalnızca ekonomik hedeflere ulaşmayı değil, aynı zamanda toplumsal adaletin ve fırsat eşitliğinin sağlanmasını da mümkün kılacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksu, E., Erzan, R., & Kırdar, M. G. (2022). The impact of mass migration of Syrians on the Turkish labor market. *Labour Economics*, 76, 102183. <https://doi.org/10.1016/j.labe-co.2022.102183>.
- Aşçı, M. S., & Öz, S. (2019). A research on employment and unemployment: Case in Turkey. *Journal of Business Research Turk*, 11(4), 3221–3244. <https://doi.org/10.20491/isarder.2019.806>.
- Ateş, M. A. (2008). *Türkiye’de özelleştirme sürecinde istihdam ve işsizlik sorunu* [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Auerbach, A. J., & Kotlikoff, L. J. (1998). *Macroeconomics: An integral approach* (2nd ed.). MIT Press.
- Aytaç Güner, M. T. (2010). *Kadın işgücü ve kadının işgücüne katılımı: Kriz dönemlerinde kadın istihdamı* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, İktisat Anabilim Dalı).
- Babangida, J. S., Khan, A. U. I., & Aysan, A. F. (2024). Examining the shifting dynamics of the Beveridge Curve in the Turkish labor market during crises. *Economies*, 12(5), 110. <https://doi.org/10.3390/economies12050110>.
- Bilgin, M. H., & Danis, H. (2018). Turkish Labour Market: Outlook, Key Challenges, and Policy Recommendations. In A. Aysan, M. Babacan, N. Gur, & H. Karahan (Eds.), *Turkish Economy* (pp. 285–309). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-70380-0_14.
- Cerev, G., & Yenihan, B. (2017). İşgücü piyasası temel kavramları doğrultusunda Elazığ ili işgücü piyasasının mevcut durumu ve analizi. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 77–96.
- Coşar, E., & Yavuz, A. (2021). Okun’s law under the demographic dynamics of the Turkish labor market. *Central Bank Review*, 21(1), 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.cbrev.2021.03.002>.
- Dean, E., (2020). Types of Unemployment, <https://openoregon.pressbooks.pub/socialprovisioning2/chapter/what-causes-changes-in-unemployment-over-the-long-run>.

- Ege, A., & Erdil, E. (2023). Determinants of overlapping mismatch in the Turkish labour market. *Journal for Labour Market Research*, 57, 1–9. <https://doi.org/10.1186/s12651-023-00355-6>.
- Eyuboğlu, D. (2003). 2001 krizi sonrası işsizlik ve çözüm yolları (Yayın No. 674). Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.
- Germir, H. N. (2012). *Türkiye’de İstihdam Politikalarının Etkinliği*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Gültekin, D., Hisarcıklılar, M., & Yusufi, F. (2024). Multiple faces of labour market segmentation within the Turkish construction industry. *The Economic and Labour Relations Review*. <https://doi.org/10.1017/elr.2024.35>.
- Gürsel, S., Uysal, G., & Delibası, T. (2019). Turkish labor market: Complex dynamics and challenges. In A. Aysan et al. (Eds.), *Turkish Economy* (pp. 85–114). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-27632-4_4.
- International Labour Organization (ILO), (2012). *Towards the right to work: A guidebook for designing innovative public employment programmes* (Guidance Note 1: Analysing unemployment and underemployment) (WCMMS No. 559 273). ILO. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/ed_emp/documents/publication/wcms_559273.pdf.
- International Labour Organization (ILO). (2021). *World Employment and Social Outlook: Trends 2021*. ILO. <https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/trends2021/lang-en/index.htm>.
- International Labour Organization (2023). *International classifications of status in employment and status at work*. ILOSTAT. <https://ilostat.ilo.org/methods/concepts-and-definitions/classification-status-at-work>.
- International Labour Organization (ILO) (2023). *Resolution to amend the 19th ICLS resolution concerning statistics of work, employment and labour underutilization: Resolution II, adopted by the 21st International Conference of Labour Statisticians (Geneva, 11–20 October 2023)*. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/dgreports/stat/documents/normativeinstrument/wcms_230304.pdf.
- International Labour Organization. (n.d.). *Decent work indicators: Concepts and definitions*. ILO. https://www.ilo.org/stat/Publications/WCMS_229374/lang-en/index.htm.
- International Labour Organization. (n.d.). *Labour force statistics (LFS, STLFS, RURBAN databases)*. ILOSTAT. <https://ilostat.ilo.org/methods/concepts-and-definitions/description-labour-force-statistics>.
- Küpeli, Ö. (2014). *Pasif işgücü politikaları uygulanan kişilerin aktif işgücü politikaları yolu ile istihdama yönlendirilmesi: Seçilmiş ülke örnekleri*. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
- Lichtenberger, A., Heimberger, P., Arsenev, A., & Gökten, M. (2024). *Full employment: A survey of theory, empirics and policies* (Working Paper No. 249). The Vienna Institute for International Economic Studies.
- Özdemir, A. (2023). *Ekonomi Bilimine Giriş I*, Alter Yayıncılık, Ankara.
- Özdemir, A. (2024). *Ekonomi Bilimine Giriş II*, Alter Yayıncılık, Ankara.
- Özdemir, M. Ç. (2018). İradi işsizlik. In E. Erdoğan (Ed.), *Çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri: Seçme yazılar-II* (ss. 113–150). Sakarya Yayıncılık.
- Parasız, İ. (2006). *Makro ekonomi* (9. baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Pettinger, T. (2025). *Involuntary unemployment*. Economics Help. <https://www.economicshelp.org/blog/glossary/involuntary-unemployment>.
- Solak, L. (2012). *İşsizlik sorunu, Türkiye’de işsizlikle asgari ücret, sanayi istihdam oranı ve yolsuzluk arasındaki ilişkinin analizi* [Yüksek lisans tezi, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Standing, G. (1983). The notion of structural unemployment. *International Labour Review*, 122(2), 137–154.

- Türk Dil Kurumu. (2024). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2025a). İşgücü İstatistikleri, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2024-54059>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2025b). İşgücü İstatistikleri, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Subat-2025>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025c). *Hanehalkı İşgücü Araştırması Mikro Veri Seti Kullanıcı Kılavuzu*. Erişim adresi: <https://www.tuik.gov.tr/media/microdata/pdf/sgucu.pdf>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2025d). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sonuçları 2024*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2024-53783>.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2025). Bölgelere Göre İstihdam Oranları, <https://ilostat.ilo.org/data/snapshots/employment-to-population-ratio>.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2025). İstihdam Oranları, <https://www.oecd.org/en/data/insights/statistical-releases/2025/04/labour-market-situation-updated-april-2025.html>.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2025). İşsizlik Oranları, <https://www.oecd.org/en/data/insights/statistical-releases/2025/05/unemployment-rates-updated-may-2025.html>
- Unay, C. (2001). *Makro ekonomi* (Yayın No. 13). Bursa: Vipaş A.Ş. Yayınları.
- Ünsal, M. E. (2000). *Makro iktisat*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Yenilmez, F., & Kılıç, E. (2018). Türkiye’de işgücüne katılma oranı–işsizlik oranı ilişkisi: Cinsiyet ve eğitim düzeyine dayalı bir analiz. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 55–76.
- Yıldırım, K., & Özer, M. (2006). *İktisat teorisi* (4. baskı, Yayın No. 773). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Yıldırım, K., Karaman, D., & Taşdemir, M. (2006). *Makroekonomi* (5. baskı). Eskişehir: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, K. (2014). İşsizlik türleri, her bir işsizlik türünün toplam işsizlikteki payı ve çeşitli demografik parametrelerle ilişkisi. *Akademik Bakış Dergisi*, 45(Eylül–Ekim), 2–27. <http://www.akademikbakis.org>.
- Zaim, S. (1997). *Çalışma ekonomisi* (10. baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.

BÖLÜM 10 ◀

İŞSİZLİKLE MÜCADELE POLİTİKALARI

Şenol ÖZTÜRK¹

GİRİŞ 1

Siyaset ve iktisat düşüncesinde liberal anlayışın baskın olduğu dönemlerde işsizliğin bireylerin kendi tembellikleri, tercihleri veya hatalarından kaynaklandığı varsayılırken; 1929 yılındaki Büyük Buhran sürecinde işsizliğin bireylerin kendi iradelerinin dışında gerçekleşen ve hem bireyi hem de toplumu ciddi şekilde olumsuz yönde etkileyen bir olgu olduğunun farkına varılmış ve işsizliğin gönüllü olduğu anlayışı yerini, gönüllü olmayan işsizlik anlayışına bırakmıştır (Diriöz, 2012:6). Bundan sonraki yıllarda sosyal hak ve sosyal devlet anlayışının gelişmesiyle devletler eliyle işsizliğe karşı mücadele edilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda uygulanan politikalar ulusal ve uluslararası sosyal politika normları içinde yer edinirken, yıllar içinde gelişim göstererek olgunlaşmıştır. Sosyal politika normlarının uluslararası düzeyde gelişmesinin bir sonucu olarak günümüzde sosyal bir hak olarak çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı sosyal politikada önemli bir alan ve gelişmiş sosyal devlet olmanın önemli bir göstergesi olmuştur.

BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin başlangıç kısmınının 23. maddesinde, herkesin çalışma, işini özgürce seçme, adil ve elverişli şartlarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır denilerek, istihdama erişme ve

¹ Doç. Dr. Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma Ekonomisi AD, bisenolozturk@klu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0124-3130

da günümüz istihdam politikalarının önemli bir özelliği olarak pasif istihdam politikalarının aktif istihdam politikaları ile ilişkilendirilerek uygulanması olduğuna dikkat çekilmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında ise Türkiye’de yakın dönemde ve hali hazırda uygulanan istihdam politikalarının genel bir çerçevesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Türkiye’de her ne kadar pasif istihdam politikalarının geçmişi epey geriye gitse de, aktif istihdam politikalarının olgunlaşması yakın zamanlarda gerçekleşmiştir. Doğası gereği aktif istihdam politikaları dinamik bir şekilde uygulanmakta ve sürekli yenilenmektedir. Pasif istihdam politikaları ise gerek Dünya’daki gelişmeler gerekse Türkiye’deki istihdam piyasası gelişmeleri sonucunda yeni programlarla gelişimini sürdürmektedir. Son çeyrek yüzyılda yaşanan ekonomik krizler sonucunda Türkiye önemli oranda makroekonomik nitelikli istihdamı teşvik eden politikalar uygulamakta ve emek piyasalarını esnekleştirmeye çalışmaktadır. Tüm bu uygulamalar dikkate alındığında Türkiye’nin hâlihazırda kurumsallaşmış ve çok işlevli bir istihdam politikaları setine sahip olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Andaç, F. (2010). İşsizlik Sigortası, (2. Baskı), Ankara: TÜHİS.
- Ateş, G. & Öğütoğulları E. (2012). Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Mikro kredi Uygulamaları, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 33-54.
- Bayraktar, M. (1994) İhbar Tazminatı - Kötü Niyet Tazminatı-Sendikal Tazminat Ve Birbirleriyle Olan İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.
- Biçerli, M. K. (2018). Türkiye’de İstihdam Politikaları, İçinde Ed. Mustafa Kemal Biçerli & Verda Canbey Özgüler, İstihdam ve İşsizlik, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 144-168.
- Biçerli, M. K. (2007). Çalışma Ekonomisi, (4. Basım), İstanbul: Beta Yayınları.
- Biçerli, M. K. (2004). Çalışma Paylaşımı İşsizlikle Mücadelede Etkili Bir Politika mıdır?. *Ege Akademik Bakış*, 4(1), 59-68.
- Çalca, D. S., & Aydın, Ü. (2022). Tarihsel Süreç İçerisinde Çalışma ve Gig Ekonomisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(Özel Sayı), 337-350.
- Çetinkaya, T. K. (2014). Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneği, *Ankara Barosu Dergisi*, 2014/4, 415-474.
- Çidem, T. & Şentürk, İ. (2024). OECD Ülkelerinde İşgücü Piyasası Politikası Uygulamaları, *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 63-76.
- Diriöz, S. Ç. (2012). İstihdamın Artırılmasında Aktif İşgücü Politikalarının Rolü, Uzmanlık Tezi, T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Duell, N. (2023). New Forms of Active Labour Market Policy Programmes, European Commission & ICON Institute, Brussels.

- Ernst, E., Merola, R. & Reljic, J. (2022). Labour Market Policies For Inclusiveness: A Literature Review With A Gap Analysis, *ILO Working Paper 78*, Geneva.
- Eryiğit, S. (2000). "Esnek Üretim, Esnek Organizasyon, Esnek Çalışma", *Kamu-İş Dergisi*, 5(4), 1-16. <https://www.tuhis.org.tr/pdf/5411.pdf>
- European Commission (2002). Labour Market Policy Database Methodology, Luxembourg.
- Ezer, B. (2022). Türk Hukukunda Korunmalı İşyeri Uygulaması ve Engellilerin Korunmalı İşyerlerinde İstihdam Edilmesinin Esasları, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 534-565.
- Gün, S. (2016). Aktif İstihdam Siyasetinin Gelişimi Açısından İşsizlik Sigortasının Dönüşümü, *Çalışma ve Toplum*, 2016/3, 1295-1319.
- Gündoğan, N. (2013). Emek Piyasası Politikaları, İçinde Ed. Naci Gündoğan ve M. Kemal Biçerli, *Çalışma Ekonomisi II*, No: 2755, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Holzmann, R., Pouget, Y., Vodopivec M. & Weber, M. (2011). Severance Pay Programs around the World: History, Rationale, Status, and Reforms, *IZA Discussion Paper No. 5731*. <https://docs.iza.org/dp5731.pdf>
- ILO, (1992), C173 - Protection of Workers' Claims (Employer's Insolvency) Convention, https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312318
- İşığıcok, Ö. (2018). İstihdam ve İşsizlik, İçinde, Ed. Aysen Tokol & Yusuf Alper, *Sosyal Politika*, (9. Baskı), Bursa: Dora Yayınları.
- İŞKUR, (2023). Türkiye İş Kurumu'nun 12. Genel Kurulu.
- İŞKUR, (Tarihsiz, a). İş Kaybı Tazminatı, <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/is-kaybi-tazminat/>
- İŞKUR, (Tarihsiz, b). Kısa Çalışma Ödeneği, <https://www.iskur.gov.tr/sikca-sorulan-sorular/kisa-calisma-odenegi/>
- İŞKUR, (Tarihsiz, c). Özel İstihdam Büroları, <https://www.iskur.gov.tr/sikca-sorulan-sorular/ozel-istihdam-burolari/>
- İŞKUR, (Tarihsiz, d), Tarihçe. <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/tarihce/>
- Kapar, R. (2011). Aktif İşgücü Piyasası Politikaları. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), 341-371.
- Kıymaz, T. (2007). Ücretin Korunmasına Dair Hükümler Bağlamında "Ücret Garanti Fonu", *Sicil İş Hukuku Dergisi*, 2007/III (7), 36-41.
- Koç, N. & Şahin, M. (2020). Türkiye'de İstihdamın Arttırılmasına Yönelik Teşvik Politikalarının İncelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(75), 1294-1313.
- Koray, M. (1992). Günümüzde İşgücü Piyasasının Özellikleri, Sorunları ve İstihdam Politikaları, *Amme İdaresi Dergisi*, 25(4), 77-96.
- Kuzgun, İ. (2004). Türkiye'de Esnek İstihdam Biçimlerinin Düzenlenmesi, H.Ü. İİBF Dergisi, 22(2), 17-31.
- Limon, R. (2015). Türkiye de Kıdem Tazminatının Tarihi Gelişimi ve Kıdem Tazminatı Fonu. *İş ve Hayat*, 1(1), 147-170.
- Mahiroğulları, A. & Korkmaz, A. (2013). İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları Türkiye ve AB Ülkeleri, (3. Baskı), Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Milletlerarası Çalışma Bürosu – MÇB, (1953), İşsizlikle Mücadele, Çeviren: Cahit Talas, T.C. Çalışma Bakanlığı İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara: Örnek Matbaası.
- Özmen, K. (2023). İstihdam İlişkilerinde Dönüşüm Esnek Çalışma, İçinde Ed. İsmail Dursunoğlu, Sosyal, Beşeri Ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar XXVIII, İstanbul: Eğitim Yayınevi, 55-68.

- Öztürkoğlu, Y. (2013). Tüm Yönleriyle Esnek Çalışma Modelleri, *Beykoz Akademi Dergisi*, 1(1), 109-129.
- Parlak, Z. & Özdemir, S. (2011). Esneklik Kavramı Ve Emek Piyasalarında Esneklik, *Sosyal Siyaset Konferansları*, Sayı: 60, 1-60.
- Sayın, A. K.(2009). Private Employment Agencies: Case of Türkiye, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı: 57, 269 – 280.
- Seçkin, M. İ. (2015). Çalışma Ekonomisi ve İş Hukuku Açısından Kısa Çalışma, Marmara Üniversitesi SBE, ÇEEİ ABD, Yüksek Lisans Tezi.
- SGK, İstihdam Teşvikleri, <https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/0b871410-6c9f-4912-a744-b9742c34618b/Genel-Bilgi-2025-02-06-04-07-09>
- STB, (2025). Yatırım Teşvik Sistemi Bilgi Notu, <https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri/md0203011615>
- Sungur, A. (2016). Sosyal Koruma Ekseninde İşsizlik Sigortası Uygulamalarının İncelenmesi ve Türkiye İçin Öneriler, Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.
- Şahin, L. (Tarihsiz). İstihdam ve İşsizlik, İ.Ü. Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi,
- Şahin L. & Yıldırım, K. (2015). On Dokuzuncu Yüzyıldan Günümüze Türkiye’de İşsizlikle Mücadele Politikalarının Gelişimi, *Çalışma ve Toplum*, 2015/2, 111-151.
- Tatlıyer, M. (2020). İstihdamı Paylaşmak İşsizliğin Nedenleri ve Çözümü, İstanbul: SETA Kitapları.
- Tekeli, S. (2018). *İşsizlikle Mücadele ve İstihdam Politikaları*, İçinde Ed. Mustafa Kemal Biçerli, Verda Canbey Özgüler, İstihdam ve İşsizlik, No: 2678, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 92-143.
- Topaloğlu S & Camkurt M. Z. (2008). İş Mevzuatında Kıdem Tazminatı, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Kasım 2007 /Şubat 2008, 40-89.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu – TİSK, (2022). Yeni Nesil Çalışma Modelleri, Ankara.
- Uşan, M. F. (1995). İş Kaybı Tazminatı, *Kamu-İş Dergisi*, 4(1) 103-115.
- Uşen, Ş. (2007). Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de Aktif Emek Piyasası Politikaları, *Çalışma ve Toplum*, 2007/2, 65-94.
- Varçın, R. (2004). İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Yiğit, E. (2020). Ücret Garanti Fonu, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, 2020/II, (44), 134-145.
- Zeytinoğlu, E. (2006). İş Hukukunda Esneklik ve 4857 Sayılı İş Kanunu’na Çeşitli Yansımaları, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 191-202.
- <https://mevzuat.gov.tr/aramasonuc>
- 4857 Sayılı İş Kanunu.
- 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu.

BÖLÜM 11 ◀

SENDİKALAR VE EKONOMİK ETKİLERİ

Cavit ÇOLAKOĞLU¹

GİRİŞ

Sanayi Devrimi öncesindeki ekonomik yapı, esas olarak feodal sistemin hâkim olduğu ve tarıma dayalı üretimin öne çıktığı bir düzen içerisinde şekillenmiştir. Bu dönemde toplumsal iş bölümü oldukça sınırlıydı; bu nedenle üretim faaliyetleri, bireylerin kendi gereksinimlerini karşılamaya yönelik ve küçük ölçekliydi (Işık, 2009). Gündelik yaşamda üretim genellikle iç pazara yönelik ihtiyaçları karşılayacak şekilde gerçekleştiriliyordu. Zanaatkârlık temelli bu üretim yapısında, iş ilişkileri genellikle usta ve çırak ikilisi etrafında şekillenmekteydi. Bu ilişkiyi kurumsallaştıran yapı ise lonca sistemiydi. Loncalar, belirli meslek gruplarında faaliyet gösteren ustaları, kalfaları ve çırakları kapsayan; hiyerarşik ve kurallara dayalı bir örgütlenme biçimi olarak tanımlanabilir (Hançerlioğlu, 1993: 30). Sistemde ustalar üretim araçlarının sahibi konumundayken, kalfa ve çıraklar daha alt kademelerde yer alırdı. Loncalar yalnızca üretim süreçlerini denetlemekle kalmaz, aynı zamanda üyeleri arasında bir tür sosyal güvenlik ve dayanışma ağı işlevi de görürdü (Huberman, 1994: 177). Ancak bu dönemde, sınıfsal ayrışmanın ve kitlesel işgücü hareketliliğinin sınırlı olması nedeniyle, modern anlamda sendikal örgütlenmeyi doğuracak toplumsal ve ekonomik koşullar henüz oluşmamıştı.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, İnsan Kaynakları Yönetimi Pr. cavitc@artvin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1107-7404

taşımaktadır. Dolayısıyla sendikaların hem ekonomik istikrarın sağlanmasında hem de toplumsal adaletin kurumsallaştırılmasında stratejik bir rol oynamaya devam edeceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Addison, J. T., & Belfield, C. R. (2004). Union voice. *Journal of Labor Research*, 25(3), 563–596.
- Anyim, F., Ekwoaba, J., & Shonuga, A. (2013). Industrial unionism and its bargaining correlates in Nigeria industrial relations system. *Journal of Management and Strategy*. <https://doi.org/10.5430/JMS.V4N3P56>
- Ashenfelter, O., & Johnson, G. (1969). Bargaining theory, trade unions, and industrial strike activity. *The American Economic Review*, 59(1), 35–49. <https://www.jstor.org/stable/1811091>
- Aydın, M. B. & Baştürk, Ş. (2004). Kriz ve Yükseliş Arasında: Türkiye’de İşçi Sendikalarının Güncel Üye Sayılarının Bir Analizi. *Emek Araştırma Dergisi (GEAD)*. 15(25). 59-96.
- Biçerli, M. K. (2016). *Çalışma ekonomisi (9. baskı)*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Blanchflower, D. G., & Bryson, A. (2003). Changes over time in union relative wage effects in the UK and the US revisited. In J. T. Addison & C. Schnabel (Eds.), “*International handbook of trade unions*” (pp. 197–245). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Blanchflower, D. G., & Bryson, A. (2004). What effect do unions have on wages now and would Freeman and Medoff be surprised? *Journal of Labor Research*, 25(3), 383–414.
- Booth, A. L. (1995). *The economics of the trade union*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bryson, A. (2001). *Union effects on workplace governance 1983–1998*. London: Policy Studies Institute.
- Bryson, A., & Freeman, R. B. (2007). What voice do British employees want? *British Journal of Industrial Relations*, 45(1), 123–145.
- Bryson, A., Forth, J., & Stokes, L. (2017). Does employees’ subjective wellbeing affect workplace performance? *Human Relations*, 70(8), 1017–1037.
- Bureau of Labor Statistics. (2024). Union members summary. <https://www.bls.gov/news.release/union2.nr0.htm>
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB). (2025). Çalışma hayatı istatistikleri. <https://www.cs.gb.gov.tr/istatistikler>
- Card, D., Lemieux, T., & Riddell, W. C. (2004). Unions and wage inequality. *Journal of Labor Research*, 25(4), 519–559.
- Dunlop, J. T. (1950). *Wage determination under trade unions*. New York: Macmillan.
- Ertürk, Ş. (2000). Türkiye’de sendikal yaşam Türkiye’nin onaylanmış bulunduğu 87 ve 151 sayılı sözleşmeler karşısındaki durumu. In Z. Gören (Ed.), *Prof. Dr. Seyfullah Edis’e armağan* (pp. 738–756). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. (2011). *Sector-level bargaining and possibilities for deviations at company level: Germany*. European Union. Dublin
- Farber, H. S. (2005). Nonunion wage rates and the threat of unionization. *Industrial and Labor Relations Review*, 58(3), 335–352.
- Freeman, R. B., & Medoff, J. L. (1985). What do unions do? *ILR Review*, 38(2), 244–263. <https://doi.org/10.1177/001979398503800207>
- Hançerlioğlu, O. (1993). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hayter, S., & Stoevska, V. (2011). “Social dialogue indicators: International statistical inquiry 2008–09”. International Labour Organization.

- Heery, E. (2002). Partnership versus organizing: Alternative futures for British trade unionism. *Industrial Relations Journal*, 33(1), 20–35.
- Heery, E., Simms, M., Simpson, D., Delbridge, R., & Salmon, J. (2000). Organizing unionism comes to the UK. *Employee Relations*, 22(1), 38–57.
- Hirsch, B. T. (2004). What do unions do for economic performance? *Journal of Labor Research*, 25(3), 415–455.
- Huberman, L. (1994). *Feodal toplumdun yirminci yuzyyla* (M. Belge, Çev.). Ankara: Dost Yayınları.
- International Labour Organization (ILO). (2013). *Collective bargaining: A policy guide*. Geneva: ILO.
- Işık, A. (2009). Geçmişten günümüze sanayileşme süreci. In *Entrepreneurial Trade Fair (Turkmenistan)* (ss. 162–174).
- Koç, Y. (1998). *Sendikacılık tarihi*. Ankara: Türk-İş Eğitim Yayınları.
- Koç, Y. (1997). Türkiye’de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri tarihi, *Kebikeç Dergisi*, 5, 205-219. https://kebikecdergi.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/07/20_koc.pdf
- Mahiroğulları, A. (2001). Türkiye’de sendikalaşma evreleri ve sendikalaşmayı etkileyen unsurlar. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 161–190.
- Manning, A. (2003). *Monopsony in motion: Imperfect competition in labor markets*. Princeton University Press.
- Milkman, R., & Voss, K. (Eds.). (2004). *Rebuilding labor: Organizing and organizers in the new union movement*. Cornell University Press.
- Morris, R. L. (2002). *Trade union administration*. Geneva: International Labour Office.
- OECD. (2019). *Negotiating our way up: Collective bargaining in a changing world of work*. Paris: OECD Publishing.
- Özkaplan, N. (2016). In M. K. Biçerli & N. Gündoğan (Eds.), *Çalışma ekonomisi*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 2290.
- Özveri, M. (2012). *Sendikal haklar ve 6356 sayılı sendikalar ve toplu iş sözleşmesi yasası*. İstanbul: Ömür Matbaacılık.
- Ross, A. M. (1948). *Trade union wage policy*. Berkeley: University of California Press.
- Talas, C. (1992). *Türkiye’nin açıklamalı sosyal politika tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tokol, A. (2019). *Endüstri ilişkileri ve yeni gelişmeler*. Bursa: Dora Yayınevi.
- Visser, J. (2016). What happened to collective bargaining during the great recession? *IZA Journal of Labor Policy*, 5(1), 1–35.
- Waterman, P. (2004). *Yeni toplumsal sendikacılık: Yeni bir dünya düzeni için yeni bir sendika modeli*. Sendikal Notlar, 21. İstanbul: Petrol-İş Yayınları.

BÖLÜM 12 ◀

TEKNOLOJİ, YAPAY ZEKÂ VE İSTİHDAM

Elif KARA YAVAŞ¹

GİRİŞ

Teknoloji, işleri insanlar için kolaylaştıran, insan emeğini destekleyen veya emeği ikame eden bilgi, araç ve yöntemlerin bütünüdür. Tarihsel olarak teknolojik ilerlemeler, üretim biçimlerini dönüştürmenin yanı sıra istihdamın yapısını, emeğin niteliğini ve işgücü piyasalarının örgütlenme biçimini de derinden etkilemiştir (Rifkin, 2011; Frey ve Osborne, 2017).

Sanayi Devrimi, kas gücüne dayalı üretimden makine gücüne geçişi simgelemiştir; bu süreçte tarım toplumlarından sanayi toplumlarına geçiş hızlanmış, kırsal alanda çalışan geniş kitleler şehirlerdeki fabrikalara yönelmiştir. Bu dönemde fiziksel emek hâkimiyetini sürdürse de, üretim süreçleri daha merkezi ve mekanik hale gelmiştir (Brynjolfsson ve McAfee, 2014). 20. yüzyılın başlarında elektrik enerjisinin üretimde yaygınlaşması ve montaj hattı sistemlerinin kullanılmasıyla iş süreçleri parçalanmış, görevler basitleştirilmiş ve taylorizm anlayışı doğrultusunda işçiler üretimin sadece belirli aşamalarına odaklanır hâle gelmiştir (Braverman, 1974). Bu, işgücü piyasasında uzmanlaşmayı ve iş bölümünü artırırken, aynı zamanda işin niteliğinde bir tekdüzelik yaratmıştır. 1970'lerden itibaren bilgi ve iletişim

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma Ekonomisi AD, elifkara@uludag.edu.tr, ORCID iD: 000-0002-7431-4059

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, D. (1998). Why do new technologies complement skills? Directed technical change and wage inequality. *Quarterly Journal of Economics*, 113(4), 1055–1089. <https://doi.org/10.1162/003355398555838>
- Acemoğlu, D., & Autor, D. (2011). Skills, tasks and technologies: Implications for employment and earnings. In O. Ashenfelter & D. Card (Eds.), *Handbook of labor economics* (Vol. 4B, pp. 1043–1171). Elsevier. [https://doi.org/10.1016/S0169-7218\(11\)02410-5](https://doi.org/10.1016/S0169-7218(11)02410-5)
- Acemoğlu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. Crown Publishing.
- Acemoğlu, D., & Restrepo, P. (2017). Robots and jobs: Evidence from US labor markets. *NBER Working Paper No. 23285*. <https://doi.org/10.3386/w23285>
- Acemoğlu, D., & Restrepo, P. (2018). *Artificial intelligence, automation, and work* (NBER Working Paper No. 24196). National Bureau of Economic Research. <https://doi.org/10.3386/w24196>
- Acemoğlu, D., & Restrepo, P. (2019a). Automation and new tasks: How technology displaces and reinstates labor. *Journal of Economic Perspectives*, 33(2), 3–30. <https://doi.org/10.1257/jep.33.2.3>
- Acemoğlu, D., & Restrepo, P. (2019b). The wrong kind of AI? Artificial intelligence and the future of labor demand. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 13(1), 25–35. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsz022>
- Acemoğlu, D., & Restrepo, P. (2020). Robots and jobs: Evidence from US labor markets. *Journal of Political Economy*, 128(6), 2188–2244. <https://doi.org/10.1086/705716>
- Acemoğlu, D., & Restrepo, P. (2022). Tasks, automation, and the rise in US wage inequality. *Econometrica*, 90(5), 1973–2016. <https://doi.org/10.3982/ECTA19815>
- Aghion, P., & Howitt, P. (1992). A model of growth through creative destruction. *Econometrica*, 60(2), 323–351. <https://doi.org/10.2307/2951599>
- Aghion, P., & Howitt, P. (2009). *The economics of growth*. MIT Press.
- Arntz, M., Gregory, T., & Zierahn, U. (2016). *The risk of automation for jobs in OECD countries: A comparative analysis* (OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 189). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5jlz9h56dvq7-en>
- Autor, D. H., Levy, F., & Murnane, R. J. (2003). The skill content of recent technological change: An empirical exploration. *Quarterly Journal of Economics*, 118(4), 1279–1333. <https://doi.org/10.1162/003355303322552801>
- Autor, D. H. (2013). The “task approach” to labor markets: An overview. *Journal for Labour Market Research*, 46(3), 185–199. <https://doi.org/10.1007/s12651-013-0128-z>
- Autor, D., & Dorn, D. (2013). The growth of low-skill service jobs and the polarization of the US labor market. *American Economic Review*, 103(5), 1553–1597. <https://doi.org/10.1257/aer.103.5.1553>
- Autor, D. H. (2015). Why are there still so many jobs? The history and future of workplace automation. *Journal of Economic Perspectives*, 29(3), 3–30. <https://doi.org/10.1257/jep.29.3.3>
- Autor, D., & Salomons, A. (2018). Is automation labor-displacing? Productivity growth, employment, and the labor share. *Brookings Papers on Economic Activity, Spring 2018*, 1–63. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2018/03/1_autorsalomons.pdf
- Autor, D. H., Mindell, D., & Reynolds, E. (2019). *The work of the future: Shaping technology and institutions*. MIT Work of the Future Report. https://workofthefuture-taskforce.mit.edu/wp-content/uploads/2020/08/WorkoftheFuture_Report_Shaping_Technology_and_Institutions.pdf
- Barocas, S., & Selbst, A. D. (2016). Big data’s disparate impact. *California Law Review*, 104(3), 671–732. <https://doi.org/10.15779/Z38BG31>

- Bessen, J. E. (2019). *AI and jobs: The role of demand* (NBER Working Paper No. 24235). National Bureau of Economic Research. <https://doi.org/10.3386/w24235>
- Bostrom, N. (2014). *Superintelligence: Paths, dangers, strategies*. Oxford University Press.
- Braverman, H. (1974). *Labor and monopoly capital: The degradation of work in the twentieth century*. Monthly Review Press.
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2011). *Race against the machine: How the digital revolution is accelerating innovation, driving productivity, and irreversibly transforming employment and the economy*. Digital Frontier Press.
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. W. W. Norton & Company.
- Bughin, J., Hazan, E., Lund, S., Dahlström, P., Wiesinger, A., & Subramaniam, A. (2018). *Skill shift: Automation and the future of the workforce*. McKinsey Global Institute. <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/skill-shift-automation-and-the-future-of-the-workforce>
- Burrell, J. (2016). How the machine “thinks”: Understanding opacity in machine learning algorithms. *Big Data & Society*, 3(1). <https://doi.org/10.1177/2053951715622512>
- Castells, M. (2010). *The rise of the network society* (2nd ed.). Wiley-Blackwell.
- Chui, M., Manyika, J., & Miremadi, M. (2016). Where machines could replace humans—and where they can’t (yet). *McKinsey Quarterly*. <https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-digital/our-insights/where-machines-could-replace-humans-and-where-they-cant-yet>
- Esteva, A., Kuprel, B., Novoa, R. A., Ko, J., Swetter, S. M., Blau, H. M., & Thrun, S. (2017). Dermatologist-level classification of skin cancer with deep neural networks. *Nature*, 542(7639), 115–118. <https://doi.org/10.1038/nature21056>
- Eubanks, V. (2018). *Automating inequality: How high-tech tools profile, police, and punish the poor*. St. Martin’s Press.
- European Commission. (2020). *Ethics guidelines for trustworthy AI*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>
- European Commission. (2022). *Digital education action plan (2021–2027): Resetting education and training for the digital age*. Publications Office of the European Union. <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>
- Floridi, L., Cows, J., Beltrametti, M., Chatila, R., Chazerand, P., Dignum, V., ... & Vayena, E. (2018). AI4People—An ethical framework for a good AI society: Opportunities, risks, principles, and recommendations. *Minds and Machines*, 28(4), 689–707. <https://doi.org/10.1007/s11023-018-9482-5>
- Frey, C. B., & Osborne, M. A. (2017). The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation? *Technological Forecasting and Social Change*, 114, 254–280. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.08.019>
- Goodfellow, I., Bengio, Y., & Courville, A. (2016). *Deep learning*. MIT Press. <https://www.deeplearningbook.org/>
- Goos, M., & Manning, A. (2007). Lousy and lovely jobs: The rising polarization of work in Britain. *Review of Economics and Statistics*, 89(1), 118–133. <https://doi.org/10.1162/rest.89.1.118>
- Goos, M., Manning, A., & Salomons, A. (2014). Explaining job polarization: Routine-biased technological change and offshoring. *American Economic Review*, 104(8), 2509–2526. <https://doi.org/10.1257/aer.104.8.2509>
- International Labour Organization (ILO). (2021). *World employment and social outlook: The role of digital labour platforms in transforming the world of work*. ILO Publishing. https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2021/WCMS_771749/lang--en/index.htm
- Kagermann, H., Wahlster, W., & Helbig, J. (2013). *Recommendations for implementing the strategic initiative Industrie 4.0*. Final report of the Industrie 4.0 Working Group. <https://>

- www.din.de/resource/blob/76902/e8cac883f42bf28536e7e81659931fd/recommendations-for-implementing-industry-4-0-data.pdf
- Keynes, J. M. (1930). Economic possibilities for our grandchildren. *The Nation and Athenaeum*, 122(3159), 358–363.
- Lasi, H., Fettke, P., Kemper, H. G., Feld, T., & Hoffmann, M. (2014). Industry 4.0. *Business & Information Systems Engineering*, 6(4), 239–242. <https://doi.org/10.1007/s12599-014-0334-4>
- Litman, T. (2025). *Autonomous vehicle implementation predictions: Implications for transport planning*. Victoria Transport Policy Institute. <https://www.vtpi.org/avip.pdf>
- Mateescu, A., & Nguyen, A. (2019). *Algorithmic management in the workplace*. Data & Society Research Institute. https://datasociety.net/wp-content/uploads/2019/02/DS_Algorithmic_Management_Explainer.pdf
- McKinsey Global Institute. (2017). Harnessing automation for a future that works. <https://www.mckinsey.com/featured-insights/digital-disruption/harnessing-automation-for-a-future-that-works>
- McKinsey Global Institute. (2021). *Defining the skills citizens will need in the future world of work*. <https://www.mckinsey.com/industries/public-sector/our-insights/defining-the-skills-citizens-will-need-in-the-future-world-of-work>
- Mittelstadt, B. D., Allo, P., Taddeo, M., Wachter, S., & Floridi, L. (2016). The ethics of algorithms: Mapping the debate. *Big Data & Society*, 3(2). <https://doi.org/10.1177/2053951716679679>
- Mourshed, M., Patel, J., & Suder, K. (2014). *Education to employment: Getting Europe's Youth into Work*. McKinsey Center for Government. <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/industries/public%20and%20social%20sector/our%20insights/converting%20education%20to%20employment%20in%20europe/education%20to%20employment%20getting%20europes%20youth%20into%20work%20full%20report.pdf>
- Muro, M., Liu, S., Whiton, J., & Kulkarni, S. (2019). *Automation and artificial intelligence: How machines are affecting people and places*. Brookings Institution. <https://www.brookings.edu/research/automation-and-artificial-intelligence/>
- Nelson, R. R., & Winter, S. G. (1982). *An evolutionary theory of economic change*. Belknap Press.
- OECD. (2020). *Digital economy outlook 2020*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/bb167041-en>
- OECD. (2021a). *AI and the future of skills, Volume 1*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/ai-and-the-future-of-skills-volume-1_5ee71f34-en.html
- OECD. (2021b). *The impact of AI on the labour market: What do we know so far?* OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/2021/01/the-impact-of-artificial-intelligence-on-the-labour-market_a4b9cac2.html
- OECD. (2023a). *Skills outlook 2023: Skills for a resilient green and digital transition*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/2023/11/oecd-skills-outlook-2023_df859811.html
- OECD. (2023b). *Employment outlook 2023: Artificial intelligence and the labour market*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-employment-outlook-2023_08785bba-en.html
- OpenAI. (2023). *GPT-4 technical report*. <https://openai.com/research/gpt-4>
- Rifkin, J. (2011). *The third industrial revolution: How lateral power is transforming energy, the economy, and the world*. Palgrave Macmillan.
- Russell, S. J., & Norvig, P. (2021). *Artificial intelligence: A modern approach* (4th ed.). Pearson.
- Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, socialism and democracy*. Harper & Brothers.
- Schwab, K. (2017). *The fourth industrial revolution*. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/about/the-fourth-industrial-revolution-by-klaus-schwab>

- Sun, T. Q., & Medaglia, R. (2019). Mapping the challenges of artificial intelligence in the public sector: Evidence from public healthcare. *Government Information Quarterly*, 36(2), 368–383. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2018.09.008>
- Susskind, R., & Susskind, D. (2015). *The future of the professions: How technology will transform the work of human experts*. Oxford University Press.
- Tapscott, D. (1996). *The digital economy: Promise and peril in the age of networked intelligence*. McGraw-Hill.
- Topol, E. (2019). *Deep medicine: How artificial intelligence can make healthcare human again*. Basic Books.
- UNESCO. (2021a). *Recommendation on the ethics of artificial intelligence*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381137>
- UNESCO. (2021b). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>
- UNESCO. (2022). *Reshaping policies for creativity: Addressing culture as a global public good*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380474>
- Webb, M. (2020). The impact of artificial intelligence on the labor market. Working paper, Stanford University. https://www.michaelwebb.co/webb_ai.pdf
- West, D. M., Allen, J. R., & Gorham, M. (2022). *Turning point: Policymaking in the era of artificial intelligence*. Brookings Institution Press.
- World Economic Forum. (2023). *The future of jobs report 2023*. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023/>
- Xu, L. D., Xu, E. L., & Li, L. (2018). Industry 4.0: State of the art and future trends. *International Journal of Production Research*, 56(8), 2941–2962. <https://doi.org/10.1080/00207543.2018.1444806>
- Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. PublicAffairs.

BÖLÜM 13 ◀

ÇALIŞMA EKONOMİSİ ALANINDA GÜNCEL TARTIŞMALAR VE ÖNERİLER

Kübra YAVUZ¹

GİRİŞ: KESİŞEN KRİZLER ÇAĞINDA ÇALIŞMA EKONOMİSİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK

Çalışma ekonomisi disiplini, 21. yüzyılın getirdiği yapısal dönüşümler karşısında, temel varsayımlarını ve analiz araçlarını yeniden gözden geçirme zorunluluğu ile karşı karşıyadır. Bu kitabın önceki bölümlerinde detaylıca ele alınan emek arz ve talebi, ücret teorileri, işsizlik, sendikacılık ve teknolojik değişimin etkileri gibi temel konular, günümüzde tek bir değişim çizgisi yerine, birbirleriyle kesişen ve birbirini besleyen büyük trendlerin yarattığı karmaşık bir yapı içerisinde yeniden şekillenmektedir. Bu bölümün temel amacı, çalışma ekonomisinin teorik ve politik gündemini belirleyen bu büyük trendleri – dijitalleşme, ekolojik kriz ve demografik değişim – analitik bir çerçevede incelemektir. Ayrıca, bu trendlerin doğurduğu güncel tartışmaları eleştirel bir süzgeçten geçirmek ve nihayetinde Türkiye özelinde insan onuruna yakışır bir çalışma yaşamının geleceğini inşa etmeye yönelik somut politika önerileri sunmaktır.

İçinde bulunduğumuz dönem, Dünya Ekonomik Forumu'nun da (WEF) isabetle teşhis ettiği gibi, yalnızca teknolojik değişimle değil, aynı zamanda

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi, Yalova İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Endüstri İlişkileri AD, kubrayavuz@yalova.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1437-2959

KAYNAKÇA

- Acquier, A., Daudigeos, T., & Pinkse, J. (2017). Promises and paradoxes of the sharing economy: An organizing framework. *Technological Forecasting and Social Change*, 125, 1-10.
- Aloisi, A., & Gramano, E. (2019). Artificial Intelligence Is Watching You at Work. *Digital Surveillance, Employee Monitoring, and Regulatory Issues in the EU Context. Comparative Labor Law & Policy Journal*, 41(1), 95-121.
- Alper, Y., Değer, C., & Sayan, S. (2012). 2050'ye doğru nüfusbilim ve yönetim: Sosyal güvenlik (emeklilik) sistemine bakış. *TÜSİAD*.
- Aykaç, H. B. (2020). Platform ekonomisi çalışması: İş hukukunda yarattığı sorunlar üzerine bir değerlendirme. *Sicil Dergisi*, 44, 69-95.
- Bahçeşehir Üniversitesi (2022). Z kuşağının çalışma hayatından beklentileri: Boylamsal bir araştırma.
- Beken, M. E. (2020). 21. Yüzyılda (Evrensel) Temel Gelir Tartışmaları. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 42(2), 539-566.
- Beytar, E. (2023). Platform çalışması: Çalışan statüsünün belirlenmesi sorunu. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 239-266.
- Bloom, D. E., Canning, D., Fink, G., & Finlay, J. E. (2009). Fertility, female labor force participation, and the demographic dividend. *Journal of Economic Growth*, 14(2), 79-101.
- Bozkurt Gümrükçüoğlu, Y., & Yakacak, G. A. (2023). Yapay Zekânın İşe Alım Süreçlerinde Kullanımı ve Algoritmik Ayrımcılık. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 72(4), 1701-1757.
- Camilis, V. C. O. D. (2025). Challenges for trade unions arise from work fragmentation, new technologies and the gig economy. *Chambers*. <https://chambers.com/articles/challenges-for-trade-unions-arise-from-work-fragmentation-new-technologies-and-the-gig-economy>
- Chesalina, O. (2021). Platform work: Critical assessment of empirical findings and its implications for social security. In U. Becker & O. Chesalina (Eds.), *Social law 4.0: New approaches for ensuring and financing social security in the digital age* (Chapter 2). Baden: Nomos.
- Council of the European Union. (2024). EMCO review of the implementation of the Recommendation on individual learning accounts: Key messages. https://www.parlament.gv.at/dokument/XXVIII/EU/2509/imfname_11428339.pdf
- Dinçer, G. (2024). İşgücü Piyasalarında Beceri Problemleri: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme ve Politika Önerileri, *Politik Ekonomik Kuram*, 8(4), 906-921.
- European Parliament. (2020). A Just Transition Fund - How the EU budget can best assist in the necessary transition from fossil fuels to sustainable energy. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/651444/IPOL_STU\(2020\)651444_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/651444/IPOL_STU(2020)651444_EN.pdf)
- Felten, E., Raj, M., & Seamans, R. (2021). Occupational, industry, and geographic exposure to artificial intelligence: A novel dataset and its potential uses. *Strategic Management Journal*, 42(12), 2195-2217.
- Fitzpatrick, T., & Cahill, M. (Eds.). (2002). *Environment and welfare: Towards a green social policy*. Palgrave Macmillan.
- IGAM. (2019). Suriyeli Mültecilerin Türkiye'deki İş Gücü Piyasasına Entegrasyonu: Engeller ve Fırsatlar (Final policy brief). İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi. <https://igamder.org/uploads/belgeler/DSP-IGAM-Turkey-Final-Policy-brief-Feb-2019-Tur.pdf>
- ILO & UNDP. (2022). Türkiye'de İklim Değişikliği ve Yeşil Ekonomi Politikalarının Sosyal ve İstihdam Etkileri. *Yeşil İşler Değerlendirme Modelinin Türkiye'ye Uygulanması*.
- İŞKUR. (2024). İkiz dönüşümün işgücü piyasasına etkileri.

- Kovar, H.İ. (2025). Algoritmik yönetim ve işyerinde yeni nesil haklar: AB ve Türkiye karşılaştırması. <https://www.kovar.av.tr/algoritmik-yonetim-ve-isyerinde-yeni-nesil-haklar-a-b-ve-turkiye-karsilastirmasi/> (Erişim tarihi: 30 Haziran 2025)
- Li F, Zhan X and Liu Y (2025) The double-edged sword effect of algorithmic management on work engagement of platform workers: the roles of appraisals and resources. *Front. Psychol.* 16:1522088. doi: 10.3389/fpsyg.2025.152208
- ManpowerGroup. (2024). 2024 Türkiye Yetenek Açığı Araştırma Raporu.
- McKinsey & Company. (2020). İşimizin Geleceği: Dijital Çağda Türkiye'nin Yetenek Dönüşümü.
- OECD. (2018). *The Future of Education and Skills: Education 2030*.
- OECD (2019), *Individual Learning Accounts: Panacea or Pandora's Box?*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/203b21a8-en>.
- OECD (2024), *OECD Employment Outlook 2024: The Net-Zero Transition and the Labour Market*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/ac8b3538-en>.
- OECD (2025), *Advancing Adult Skills through Individual Learning Accounts: A Step-by-Step Guide for Policymakers, Getting Skills Right*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/08e1bdaf-en>.
- Portakal, C., Tamcı, I., & Acar, S. (2024). Adil geçişi planlamak: Yeşil dönüşümü adil kılmak için bir çerçeve önerisi. *Ekonomi-tek*, 13(2), 160–182.
- Purcell, C., & Brook, P. (2020). At Least I'm My Own Boss! Explaining Consent, Coercion and Resistance in Platform Work. *Work, Employment and Society*, 36(3), 391-406. <https://doi.org/10.1177/0950017020952661> (Original work published 2022)
- Reid, C. (2020). Preparing for the worst: Why building shock-responsiveness into social protection systems is essential for resilience, *Ecorys Analysis Report*.
- Sundararajan, A. (2016). *The Sharing Economy: The End of Employment and the Rise of Crowd-Based Capitalism*. The MIT Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1c2cqh3>
- Taş, H. Y., & Kaçar, S. (2018). X, Y ve Z kuşağı çalışanlarının yönetim tarzları ve bir işletme örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 323–342.
- Taşkın, Y. (2023). Z kuşaklarının iş hayatındaki yeri, beklentileri, yönetilirken dikkate alınması gereken özellikleri. *DTK Dergi*. <https://www.dtkdergisi.com/2023/04/05/z-kusaklari-nin-is-hayatindaki-yeri-beklentileri-yonetilirken-dikkate-alinmasi-gereken-ozellikleri/>
- The Scottish Government. (2021). *A Just Transition Commission: A national mission for a fairer, greener Scotland*. <https://www.gov.scot/publications/transition-commission-national-mission-fairer-greener-scotland/>
- TÜİK. (2024). Aktif yaşlanma endeksi, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=aktif+yaşlanma+endeksi>
- TÜSİAD. (2017). *Dijital teknolojiler ve ekonomik büyüme raporu. Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği*. <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10130-dijital-teknolojiler-ve-ekonomik-buyume-raporu>
- UN. (2015). *World Population Ageing*, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (ST/ESA/SER.A/390).
- UNDP. (2022). (2022). *Kadın dostu dijital yol: Türkiye'de turizm ve imalat sektörlerinde dijitalleşme ve kadın iş gücü araştırması raporu. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye*.
- WEF. (2025). *The future of jobs report 2025*. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/>
- Yavuz, K. (2020). Effects of COVID-19 Pandemic on Future of Social Policy. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(45), 181-193.
- Yavuz, K., & Es, M. (2019). Sosyal Politikaların Sunumunda Yeni Bir Yaklaşım Olarak Kurumlar Arası İşbirliği Ağları: Nedenler, Aktörler ve Ağ Yapısı Bağlamında Teorik Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(67), 1024-1037.